

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
На здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

Особливості письмового перекладу текстів англійськомовних казок.

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. Каф. Германської філології ____ канд. Філол. Наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
Студ. Групи ПР.м-31
Бондарєва Анна Вікторівна

Науковий керівник:
Доцент, канд. Філол. Н.
Чуланова Галина Валеріївна

Суми 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні аспекти перекладу казок.....	6
1.1. Визначення жанру казки та її особливості.....	6
1.2. Історичний розвиток англомовної казки.....	11
1.3. Проблеми перекладу казок з культурно-мовної точки зору.....	15
Розділ 2. Лінгвістичні особливості перекладу англомовних казок.....	19
2.1. Синтаксичні та граматичні особливості англійських казок.....	19
2.2. Переклад образної системи казок.....	24
2.3. Лексичні труднощі в перекладі казкових текстів.....	27
Розділ 3. Практичний аналіз перекладу казок Льюїса Керролла.....	33
3.1. Мовна гра та стильові прийоми в казках Льюїса Керролла.....	33
3.2. Перекладацькі прийоми для збереження гумору та абсурду.....	39
3.3. Адаптація фольклорних мотивів та збереження образності казкових персонажів.....	46
3.4. Методика застосування перекладених текстів казок Льюїса Керролла у педагогічній практиці.....	53
Висновки.....	62
Список використаних джерел.....	65

ВСТУП

Переклад художньої літератури завжди був важливим засобом культурного обміну між країнами та народами. Англomовна казка як окремий жанр займає особливе місце в літературному просторі, де через образність, символіку та моральні уроки передається світогляд і культурні цінності нації. Зокрема, твір Льюїса Керрола *Аліса в країні Чудес*, визнаний літературний феномен, вже понад півтора століття привертає увагу дослідників, перекладачів і читачів. Ця казка наповнена глибокими смислами, мовною грою, абсурдом і яскравими образами, що створює додаткові труднощі для перекладачів, оскільки вони повинні не лише зберегти оригінальне смислове навантаження, а й передати атмосферу казки та її культурні особливості. В українській літературі існують численні переклади цього твору, зокрема роботи Г. Бушиної (1960, 1971), В. Корнієнка (2009, 2010), В. Наріжної (2012), В. Панченка (2017), а також переклад Ольги Пилипенко (2017), що відзначаються різноманітністю інтерпретацій, ілюстрацій та підходів, адаптуючи цей класичний текст до української культури.

Актуальність теми роботи визначається необхідністю глибокого дослідження специфіки перекладу англomовних казок, зокрема творів з високим рівнем мовної гри та фольклорних елементів, які є характерними для англійської казки. Переклад таких творів вимагає спеціальної підготовки, знання мовних і культурних особливостей, а також творчого підходу. Дослідження специфічних лексичних, граматичних та стилістичних елементів, властивих казковому жанру, дозволяє краще зрозуміти як механізми перекладу, так і можливі труднощі, що виникають під час роботи над текстами з яскраво вираженим національно-культурним колоритом.

Об'єктом дослідження є англomовні казкові тексти, зокрема класична англійська казка, а **предметом дослідження** виступають особливості письмового перекладу *Аліси в країні Чудес* Льюїса Керрола на українську мову. Цей твір є зразком англійської авторської казки, де використано елементи мовної гри, гумору та абсурду, що ускладнює процес перекладу та робить його цікавим об'єктом для наукового аналізу.

Матеріалом дослідження є оригінальний текст казки Льюїса Керрола *Аліса в країні Чудес*, а також його українські переклади. Використання оригінального тексту та його різних перекладних версій дозволяє виявити ключові перекладацькі труднощі та рішення, що приймалися під час перекладу на українську мову.

Метою дослідження є вивчення перекладацьких особливостей англomовних казок на прикладі твору Льюїса Керрола та визначення перекладацьких прийомів, необхідних для збереження стилістичних особливостей оригіналу, таких як мовна гра, гумор та культурні образи, що створюють унікальну атмосферу казки.

Для досягнення цієї мети було поставлено наступні **завдання**:

1. Вивчити жанрові особливості англomовної казки та її еволюцію.
2. Виявити специфічні труднощі, що виникають при перекладі казок, з урахуванням культурно-мовних особливостей.
3. Проаналізувати синтаксичні, граматичні та лексичні особливості англійських казок на прикладі твору *Аліса в країні Чудес* та дослідити методи їх адаптації у перекладі.
4. Виявити та систематизувати перекладацькі прийоми, необхідні для збереження стилістичних та гумористичних характеристик оригіналу.
5. Вивчити адаптацію фольклорних мотивів і мовної гри в перекладах *Аліси в країні Чудес* на українську мову.

У дослідженні застосовано різноманітні **методи**: порівняльний метод для зіставлення оригінального тексту з його перекладом; стилістичний аналіз для вивчення мовних прийомів автора, таких як мовна гра та іронія; контекстуальний метод для визначення культурно маркованих елементів та їх адаптації в перекладі; а також описовий метод для систематизації і узагальнення результатів дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування виявлених перекладацьких прийомів і рішень у процесі перекладу англomовних казок, які потребують збереження культурних, стилістичних та

магічних елементів оригіналу. Отримані результати можуть стати корисними у викладанні перекладознавства у вищих навчальних закладах, зокрема для курсів з художнього перекладу, де важливо передати культурні нюанси й зберегти стилістичну єдність тексту. Дослідження також може бути корисним для літературознавців та філологів, які спеціалізуються на вивченні перекладацьких труднощів і прагнуть глибше зрозуміти особливості передачі казкових творів іншими мовами.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному аналізі перекладу казки Льюїса Керрола *Аліса в Країні Чудес*, зокрема мовної гри, гумору та культурно специфічних елементів, і вивченні їх адаптації в перекладі. Такий підхід дозволяє не лише розкрити стилістичні особливості тексту, а й виявити різні способи передачі культурного змісту, що відкриває нові перспективи для перекладу казок та сприяє збагаченню перекладознавчих методик.

Структура роботи: магістерська робота складається з трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Перший розділ присвячений теоретичним аспектам перекладу казок і містить визначення жанру казки, її особливості, а також розгляд культурно-лінгвістичних викликів перекладу. У другому розділі розглядаються лінгвістичні особливості перекладу англійських казок, включаючи синтаксичні, граматичні та лексичні труднощі. Третій розділ містить практичний аналіз казки Льюїса Керрола з акцентом на мовну гру, гумор та адаптацію фольклорних мотивів, що допомагає передати атмосферу оригіналу та культурну специфіку твору в перекладі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КАЗОК

1.1. Визначення жанру казки та її особливості

Казка як літературний жанр займає унікальне місце в культурному просторі, відзначаючись використанням елементів фентезі, архетипних персонажів та моральних повчань. Зародившись в усній народній творчості, казки трансформувалися в потужний засіб передачі культурних цінностей, творчого наративу та моральних уроків, що передаються від покоління до покоління. Вони не лише розважають, але й виконують важливу соціальну функцію, формуючи світоглядні позиції та етичні норми.

Дослідженням казки займалися видатні вчені, такі як Володимир Пропп, Рут Боттігаймер, Джек Зіпс, Марина Ворнер, Макс Люті та Бруно Беттельгайм. Вони аналізували визначальні риси жанру, підкреслюючи його адаптивність у різних культурах, архетипні структури та психологічний вплив на аудиторію. Зокрема, ці дослідники вивчали, як казки відображають колективне несвідоме, соціальні стереотипи та культурні парадигми.

Монографія Володимира Проппа «Морфологія казки» (1928) заклала основу для структурного аналізу казкового жанру. Пропп, аналізуючи російські народні казки, ідентифікував 31 наративну функцію та визначив повторювані архетипи персонажів, такі як «герой», «лиходій», «донор» або «чарівний помічник». Ці елементи формують скелет багатьох казок у різних культурах, вказуючи на універсальні моделі наративу. Пропп підкреслив, що ці функції та персонажі не залежать від конкретного сюжету чи культурного контексту, а є структурними компонентами казки як жанру.

Архетипні персонажі виконують специфічні наративні ролі, сприяючи розвитку сюжету та трансформації головного героя. Наприклад, в англійській казці «Джек і бобове стебло» Джек виступає як архетипний герой, який за допомогою чарівних бобів (подарованих донором) протистоїть велетню-

лиходієві. Цей конфлікт і його розв'язання відображають універсальні теми боротьби добра зі злом, особистісного зростання та соціальної справедливості.

Підхід Проппа до аналізу казок виявив структурну простоту та універсальність казкових наративів, що дозволяє їм бути зрозумілими та близькими для аудиторії різних культур і епох. Ця універсальність підтверджується дослідженнями Макса Люті, який у своїй праці «Європейська народна казка: форма і природа» (1947) розглядав казку як феномен, що відображає глибинні психологічні та соціальні процеси.

Бруно Беттельгайм у своїй книзі «Застосування чарів: значення і важливість казок» (1976) акцентував увагу на психологічному впливі казок на дітей. Він стверджував, що казки допомагають дітям зрозуміти складні емоції та внутрішні конфлікти, сприяючи їхньому психічному розвитку та формуванню особистості.

Рут Боттігаймер та Джек Зіпс досліджували історичний розвиток казки, її соціальний контекст та вплив на сучасну культуру. Марина Ворнер у своїх роботах аналізувала гендерні аспекти казок, розкриваючи, як вони відображають та формують суспільні уявлення про роль жінок і чоловіків.

Таким чином, казка як жанр є багатовимірним феноменом, що поєднує в собі літературні, культурні та психологічні аспекти. Її вивчення дозволяє глибше зрозуміти не лише специфіку наративних структур, але й загальні закономірності людського мислення та соціальної взаємодії. Сучасні дослідження продовжують розкривати нові грані казки, підтверджуючи її невичерпний потенціал як об'єкта наукового аналізу та засобу культурного обміну [30].

У дослідженні магістерської роботи ми вирішили зосередитися саме на іноземних джерелах, оскільки вони пропонують широкий спектр підходів до аналізу казок у світовому контексті та дозволяють глибше зрозуміти культурні та історичні аспекти цього жанру. Залучення іноземних досліджень відкриває нові перспективи та дозволяє порівняти український підхід до казки з міжнародними підходами, що розширює можливості для інтерпретацій та критичних висновків.

Рут Боттіггаймер, дослідниця дитячої літератури, надає особливого значення моральній функції казок, акцентуючи на індивідуальному зростанні та етичних настановах, які вони пропонують. У своїй роботі *Fairy Tales: A New History* («Казки: нова історія», 2009) вона підкреслює, що казки є “за своєю суттю моральними” наративами, призначеними для виховання культурних цінностей через вигадані, уявні ситуації [6]. Наприклад, у казці «Троє поросят» через дії третього поросяти, яке зводить будинок із цегли, підкреслюється важливість працьовитості та наполегливості — це цінності, які часто культивуються у суспільстві. На думку Боттіггаймер, ця виховна функція є характерною рисою казок, яка чітко відрізняє їх від інших жанрів, таких як міфи, що часто описують походження світу, або легенди, які зосереджуються на напівісторичних постатях [7].

Джек Зайпс, видатний дослідник казок, робить акцент на адаптивності казкового жанру до соціокультурних умов. У своїй роботі *The Irresistible Fairy Tale: The Cultural and Social History of a Genre* («Непереборна казка: культурна та соціальна історія жанру», 2012) він характеризує казки як «трансформаційні наративи», що розвиваються відповідно до змін у суспільстві, відображаючи його цінності та проблеми [46]. Як зазначає Зайпс, казки часто зображують конфлікт між добром і злом — моральну дихотомію, зрозумілу як для юних читачів, так і для дорослої аудиторії. Наприклад, історія про Попелюшку, яка, долаючи труднощі, врешті-решт отримує нагороду, втілює мотиви соціальної справедливості та стійкості, водночас відповідаючи культурним уявленням про добродієність, доброту та винагороду. Зайпс вважає, що стійка популярність казок полягає в їхній здатності адаптуватися, зберігаючи водночас основні меседжі, що критикують суспільні норми чи зміцнюють моральні цінності [47].

Марина Ворнер у своїй праці *Once Upon a Time: A Short History of Fairy Tale* («Жили-були: коротка історія казки», 2014) підкреслює символічний та архетиповий характер казок, які завдяки простій мові та образам передають складні ідеї [41]. Ворнер зазначає, що казки — це «короткі оповідання, що є частиною колективної культурної спадщини», а фантастичні елементи, такі як

чарівні істоти, зачаровані предмети та надприродні події, створюють відчуття дива й потойбічності.

Дослідження Макса Люті щодо казкового стилю, зокрема у книзі *European Folk Tale: Form and Nature* (Європейська народна казка: Форма і природа, 1986), надає ґрунтовний аналіз особливостей цього жанру, особливо підкреслюючи концепцію «двовимірності» як ключової риси казки. За Люті, «двовимірність» відображає прямолінійний, архетипний характер персонажів, позбавлений психологічної глибини. Це, на думку дослідника, дозволяє зосередитися на моральному чи символічному змісті твору, оминаючи складні емоційні переживання персонажів, які, як правило, мають лише одну визначальну рису, таку як невинність у Білосніжки або хоробрість у Червоної Шапочки. Відсутність деталізації внутрішнього світу персонажів сприяє універсальності послань, дозволяючи аудиторії співвідноситися з ними та проєктувати власні емоції, що підтримує жанрову орієнтацію на моральну ясність та універсальність. Люті зазначає, що казка, на відміну від літератури з більш розвиненою психологічною глибиною, служить інструментом культурного виховання і передачі моральних настанов [21].

Інший видатний дослідник, Бруно Беттельгайм, у праці *The Uses of Enchantment* (Користь чарівництва, 1976) пропонує психологічний підхід до аналізу казки, акцентуючи увагу на її значенні для емоційного та психологічного розвитку дітей. Беттельгайм вважає, що казки надають «безпечний» простір для молодих читачів, у якому вони можуть опосередковано зіткнутися з внутрішніми страхами, бажаннями та конфліктами. Фантастичні елементи, такі як дракони, відьми та магичні перетворення, допомагають дітям досліджувати складні емоційні та моральні аспекти, дозволяючи їм розв'язувати ці питання у символічній, безпечній формі. Наприклад, історія «Гензель і Гретель» відображає процес подолання страху через взаємодію з відьмою та наступну втечу дітей, символізуючи стійкість та винахідливість. Беттельгайм підкреслює, що казки відіграють важливу роль як психологічний інструмент, який допомагає

дітям розв'язувати внутрішні конфлікти, сприяючи гармонізації між їхніми емоційними станами та культурними очікуваннями [4].

Важливою ознакою казкового жанру є також мовні особливості та стилістичні прийоми, які надають тексту особливого ритму та структурної передбачуваності. Як зауважує дослідник Джек Зіпес, у своїй праці *The Enchanted Screen* (*Зачарований екран*, 2011), казки часто вирізняються простим, але виразним стилем з частим використанням повторюваних фраз і виразів на кшталт «Жили-були» або «Довго і щасливо». Ці вирази створюють ритмічну структуру, яка привертає увагу читача і робить казку легкою для сприйняття, особливо для дитячої аудиторії, зберігаючи при цьому позачасовість і символічність, що є притаманною жанровій специфіці казок. Крім того, використання чарівних предметів, антропоморфних істот і перебільшених антагоністів підсилює моральну чистоту та наочність казок, роблячи їх ефективним засобом для передачі культурних та етичних цінностей [46].

Отже, жанр казки вирізняється своєю здатністю поєднувати елементи фантастики, архетипні образи, моральні настанови та просту мову, що забезпечує її доступність для різних культур і поколінь. Казки, як показали численні дослідження, мають унікальну здатність торкатися універсальних тем та викликати резонанс завдяки своїй метафоричній та символічній структурі.

Науковці, зокрема Володимир Пропп, Рут Боттіггаймер, Джек Зіпес, Марина Уорнер, Макс Люті та Бруно Беттельгайм, запропонували багатопланові теоретичні підходи до розуміння казки. Пропп, зокрема, досліджував структурні особливості казки у своїй класичній праці *Морфологія казки*, де систематизував основні мотиви й функції персонажів, які забезпечують стійкість жанру. Боттіггаймер і Зіпес зосередилися на соціальних і культурних аспектах казок, вивчаючи, як історичний і соціальний контекст впливає на їхній зміст та еволюцію. Уорнер і Люті підкреслили естетичну і символічну цінність казок, зокрема їхню здатність представляти архетипи та передавати моральні уроки через просту, але виразну мову. Беттельгайм акцентував увагу на психологічній

функції казок, стверджуючи, що вони допомагають дітям долати емоційні та психологічні виклики через символічні сюжети та образи.

Завдяки такій багатогранності, казки залишаються важливим інструментом не лише культурної ідентифікації, але й морального виховання. Їхня структурна простота та моральна ясність дозволяють легко транслювати універсальні цінності та розуміння людських переживань, що робить їх вічно актуальними та адаптивними.

1.2. Історичний розвиток англійської казки

Англійська казка як жанр пройшла складний шлях трансформації, починаючи з усного фольклору і досягаючи сучасних адаптацій у літературі, кіно та цифрових медіа. Англійські казки, як і в багатьох інших культурах, виникли як усні наративи, що виконували важливу роль у передачі моральних настанов, культурних вірувань і традиційної мудрості від покоління до покоління. Згодом ці оповідання під впливом соціально-історичних змін зазнали адаптації, перетворюючись на письмові твори, що дозволило їм зберегтися у культурній пам'яті нації. Дослідження таких вчених, як Джек Зайпс, Марина Ворнер і Рут Боттігаймер, виявляють різноманітність культурних, політичних і літературних факторів, які вплинули на еволюцію англійської казки, та підкреслюють її здатність пристосовуватися до нових суспільних реалій.

У Середньовіччі казки в Англії передавалися усно, виконуючи розважальну функцію як для дітей, так і для дорослих. Наприклад, «Казка про мірошника» з *The Canterbury Tales* (Кентерберійські оповідання, XIV століття) Джеффри Чосера відображає поєднання гумору, елементів фольклору та морального підґрунтя, характерного для середньовічного англійського суспільства. Ці ранні історії слугували засобом відображення соціальних структур та цінностей того часу, хоча їхня форма не повністю відповідає сучасному уявленню про казку. Швидше, вони були частиною ширшої традиції оповідання, що включала легенди, міфи та байки [43].

Справжній перехід від усних до письмових казок в Англії відбувся в епоху Відродження та раннього Нового часу, коли винахід друкарського верстата надав можливість широкого розповсюдження оповідей. Це дозволило історіям, що раніше існували лише в усній формі, стати доступними для ширшої аудиторії через друковані видання. Як зазначає Марина Ворнер, появи перекладених творів, таких як *Pleasant Nights* (*Приємні ночі*, 1566) Джованні Франческо Страпароли та *Pentamerone* (*Пентамерон*, 1634) Джамбаттісти Базіле, сприяли знайомству англійських читачів з європейськими казковими традиціями і вплинули на формування англійської казки з літературним ухилом. Ці твори стимулювали подальший розвиток жанру в Англії, зокрема його літературні варіації, що вказує на багатосторонню взаємодію між різними європейськими культурними традиціями [42].

У XVII столітті в Англії з'явилися так звані «чепбуки» — невеликі книжечки, що містили популярні оповідання та народні казки, і стали важливим кроком у переході від усної до письмової традиції казок. Серед найвідоміших сюжетів цього періоду була історія «Хлопчик-мізинчик», англійська казка про маленького хлопчика з видатною хоробрістю, яка вперше була опублікована в 1621 році. Ця історія відображала англійську традицію прославляти розум і винахідливість, а не фізичну силу, що особливо резонувало з робітничими верствами Англії і знаходило аналогії в інших класичних англійських казках. Джек Зіпес зазначає, що ці дешеві й доступні книжечки сприяли популяризації казок серед робітничого класу, роблячи цей жанр відмінним від офіційної літератури, яка залишалася недоступною для багатьох [44].

У XVIII столітті, у відповідь на ідеали Просвітництва, в Англії з'явилася хвиля моралізаторських казок, які акцентували на раціональності та моральних настановах. Під впливом французької традиції, що виникла завдяки таким збіркам, як *Histoires ou contes du temps passé* (*Історії або розповіді про минулі часи*, 1697) Шарля Перро, англійські письменники також почали створювати казки спеціально для дітей, додаючи до них чіткі моральні послання. Англійський видавець Джон Ньюбері став видатною постаттю в дитячій

літературі цього періоду, випустивши у світ такі твори, як *The History of Little Goody Two-Shoes* (*Добрий двоногий черевичок*, 1765), що заохочували такі чесноти, як чесність і смиренність, через прості і доступні для дитячого розуміння оповідання [6].

XIX століття ознаменувало початок так званого «золотого віку» англійської казки, значною мірою сформованого романтичним рухом і відродженням інтересу до народної культури. У цей період було створено такі культові твори, як *Alice's Adventures in Wonderland* (*Пригоди Аліси в країні чудес*, 1865) Льюїса Керролла та *The Water-Babies* (*Водяні діти*, 1863) Чарльза Кінгслі. Зокрема, твір Керролла революціонував жанр казки, впровадивши елементи фантазії, нонсенсу та сатири, що зробило його привабливим для дітей і дорослих. *Пригоди Аліси в країні чудес* відійшли від моралізаторських настанов, втілюючи романтичний ідеал уяви як втечі від обмежень суспільства. Як зазначає Марина Ворнер, вигадлива гра зі словами і сюжетні повороти Керролла посприяли трансформації казки від простих моральних уроків до засобу дослідження підсвідомого, що суттєво вплинуло на пізніших авторів [42].

Цей період також був знаменним для англійської казки завдяки зусиллям зберегти і популяризувати народні казки в друкованій формі. Фольклорист Джозеф Джейкобс, який опублікував збірки *English Fairy Tales* (*Англійські казки*, 1890) і *More English Fairy Tales* (*Більше англійських казок*, 1894), включив у них такі відомі історії, як «Джек і бобове стебло» та «Троє поросят». Джейкобс прагнув зберегти усну традицію Англії, і його роботи часто приписують формуванню канону англійських народних казок, що відрізняються від європейських варіантів, таких як казки братів Грیمм. За словами Рут Боттіггаймер, збірки Джейкобса допомогли закріпити унікальну англійську традицію казок, яка наголошує на розумі та винахідливості, що проявляються в таких персонажах, як Джек, який перехитрив велетня завдяки кмітливості, а не фізичній силі [6].

У XX столітті англійська казка продовжувала еволюціонувати під впливом модернізму і виникненням психоаналітичних підходів до інтерпретації казок.

Дж. Р. Р. Толкін у своєму есе *On Fairy-Stories (Про казкові історії, 1939)* підкреслював, що казки забезпечують необхідну «втечу» від реальності, дозволяючи читачам досліджувати теми героїзму, моралі і людської природи. Толкінові твори, такі як *The Hobbit (Гобіт, 1937)*, стали прикладом цього підходу, поєднуючи елементи традиційних казок з епічним фентезі. Він акцентував на концепції «евкатастрофи» — раптового позитивного повороту, притаманного казкам, який надає історії надію і завершеність. Вплив Толкіна вийшов далеко за межі літератури, допомагаючи сформувати сучасні жанри фентезі і зміцнюючи популярність казок як форми мистецтва, що має силу надихати і підтримувати моральні ідеали [37].

До другої половини ХХ століття англійська казка зазнала численних адаптацій у різних медіа, включаючи кіно, телебачення та комікси, що значно розширило її аудиторію. Однією з найвідоміших екранізацій стала версія «Аліси в країні чудес» (1951) і «Пітер Пен» (1953) студії Дісней, які популяризували ці історії на глобальному рівні. Проте такі адаптації часто супроводжувалися критикою, оскільки, як зауважує Джек Зайпс, діснеївські версії спрощували або змінювали оригінальні твори, позбавляючи їх темних або складних тем, характерних для класичних казок, щоб привабити широку аудиторію і зробити історії більш комерційно привабливими [45].

Наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття спостерігається хвиля відродження інтересу до переосмислення та деконструкції традиційних казкових сюжетів, відображаючи зміни у соціокультурних цінностях. Сучасні автори, такі як Ніл Гейман зі своїм твором *Stardust (Зоряний пил, 1999)* та Філіп Пулман з *Grimm Tales (Казки братів Грім, 2012)*, переосмислюють традиційні казки для сучасної аудиторії, вводячи нові акценти на темах індивідуалізму, соціальної справедливості та психологічної глибини персонажів. Як зазначає Марина Ворнер, ці сучасні адаптації свідчать про прагнення авторів використовувати казковий жанр для розгляду актуальних соціальних питань, зберігаючи при цьому притаманні жанру елементи чарівності і морального дослідження [43].

Отже, історичний розвиток англійської казки відображає її вражаючу адаптивність і незмінну привабливість для широкої аудиторії. Від середньовічних витоків до сучасних літературних переосмислень, казка як жанр змінювалась під впливом культурних, соціальних та літературних рухів, які залишали свій відбиток на її змісті та формі. З часом казки перетворилися з простих усних наративів на багаточасові літературні твори, що досліджують аспекти людської природи, соціальних цінностей та значущість уяви. Внесок дослідників, таких як Зайпс, Ворнер і Боттігаймер, суттєво сприяв збереженню і критичному аналізу англійської казки, забезпечуючи її постійну популярність і значущість як культурного феномену, здатного надихати і заохочувати аудиторію в усьому світі.

1.3. Проблеми перекладу казок з культурно-мовної точки зору

Переклад англійських казок є складним і відповідальним процесом, який супроводжується численними труднощами, обумовленими як мовними структурами, так і культурними особливостями, глибоко вкоріненими в цих текстах. Казки, будучи носіями культурних традицій, цінностей і виховних елементів, мають унікальний характер, що відображає світогляд суспільства, з якого вони походять. При перекладі казок особливо важливо зберегти їхню виховну та моральну мету, враховуючи потенційні культурні відмінності між мовою оригіналу і цільовою мовою.

Однією з найголовніших проблем у перекладі казок є збереження їхньої виховної функції, адже ці історії часто мають на меті передати моральні уроки, які є специфічними для культури оригіналу. За словами Сьюзен Баснетт, перекладач бере на себе відповідальність не лише за мовне відтворення тексту, але і за збереження культурної та моральної сутності казки, адаптуючи її до цільової аудиторії, щоб зберегти її виховний потенціал [2, с. 112]. Особливої ваги це набуває при перекладі для дітей, адже казки є важливим інструментом формування морального світогляду дитини та сприяють її соціалізації. Таким

чином, перекладач має знайти баланс між збереженням оригінального змісту та культурною адаптацією, щоб моральні цінності казки стали доступними й зрозумілими для нової аудиторії.

Репрезентація персонажів є ще одним важливим аспектом у процесі перекладу казок. Казкові персонажі нерідко мають архетипові риси, які можуть відрізнятися залежно від культурного контексту. Наприклад, такі персонажі, як хитра лисиця або невинна дитина, часто зустрічаються в західній казковій традиції, але можуть мати інші культурні конотації в іншій культурі. Дослідник дитячої літератури Зоар Шавіт підкреслює, що перекладачам доводиться адаптувати такі персонажі відповідно до культурних норм та очікувань цільової аудиторії, зберігаючи при цьому їхню наративну функцію [33, с. 98]. Це складне завдання вимагає від перекладача тонкої роботи над образами, щоб забезпечити їхній резонанс з читачами цільової культури, зберігаючи при цьому автентичну атмосферу та тональність історії.

З прагматичної точки зору, мета перекладу також впливає на підхід перекладача. Якщо казка перекладається з комерційною метою, певні елементи можуть бути змінені, щоб зацікавити ширшу аудиторію. Однак, якщо це робиться для академічних або освітніх цілей, зазвичай застосовується більш буквальний підхід, пріоритетом якого є вірність вихідному тексту та збереження якомога більшої частини оригінального значення та структури [24, с. 130]. Ця відмінність підкреслює прагматичні виклики, з якими стикається перекладач, оскільки залежно від мети та цільової аудиторії перекладу може знадобитися різний ступінь адаптації.

Звертаючись до лінгвістичних аспектів казки, перекладачі часто стикаються з унікальними лексичними та синтаксичними особливостями, які формують тон і стиль казки. Англійські казки часто використовують архаїзми, сталі фрази та поетичні форми, які надають їм особливого шарму та історичного колориту. Наприклад, такі слова, як «thou», «thee» та «hath» є поширеними в англійських казках, але можуть не мати прямих еквівалентів у багатьох сучасних мовах. На думку У. Еко, використання архаїзмів і формальної мови в казках

створює відчуття дистанції і традиції, які може бути важко відтворити в перекладі, що вимагає від перекладача або пошуку культурних чи мовних еквівалентів, або вибору сучасних мовних форм, які можуть змінити стилістичний колорит казки [12, с. 45].

Стратегії перекладу казок мають бути адаптовані до конкретних лексичних і культурних бар'єрів. Якобсон вважає, що адаптація та локалізація мають вирішальне значення, коли йдеться про культурно зумовлені елементи, такі як посилення на місцевий фольклор, предмети чи ритуали, які можуть бути незнайомі цільовій аудиторії [18, с. 72]. Наприклад, магичні предмети, такі як «Екскалібур», або міфологічні істоти, такі як «феї», можуть мати різні конотації залежно від культурного контексту. Щоб зберегти бажаний ефект, перекладачеві може знадобитися підібрати еквіваленти або ввести пояснювальні елементи, щоб читач зрозумів значення цих посилень.

Крім того, освітня мета казок іноді може вимагати від перекладачів редагування або навіть вилучення певних сцен чи елементів, які можуть вважатися недоречними або надто складними для цільової аудиторії. Це особливо часто трапляється в адаптаціях для молодших читачів, де сцени насильства або надто складні сцени спрощуються або вилучаються, щоб відповідати когнітивному рівню та моральним цінностям аудиторії [26, с. 145]. Однак такі модифікації ставлять етичні питання перед перекладачами, які повинні вирішити, що є пріоритетом – вірність оригінальному тексту чи його адаптація до норм цільової культури.

Культурні цінності та вірування, які глибоко закладені у казках, створюють додатковий рівень складності при їхньому перекладі, адже ці твори часто відображають унікальні світоглядні та моральні орієнтири суспільства, з якого вони походять. Наприклад, у західних казках зазвичай акцентуються такі цінності, як індивідуалізм, хоробрість і незалежність. Водночас у деяких інших культурах ці риси можуть мати інше значення або менше підкреслюватися. Така розбіжність може стати викликом для перекладача, адже виникає потреба у тому, щоб передати моральний урок, закладений в казці, не порушуючи при цьому

автентичність історії. Дуглас Катан, дослідник культурного перекладу, наголошує на ролі перекладача як культурного посередника, що балансує між двома різними світоглядами та зберігає повчальну мету казки [20, с. 90].

При перекладі казок вибір лінгвістичних прийомів, таких як лексичні або стилістичні корективи, має ключове значення для досягнення потрібного впливу на нову аудиторію. Зокрема, концепція «функціональної еквівалентності», запропонована Юджином Нідю, стає цінним інструментом у перекладацькій практиці, адже вона дозволяє відтворити емоційний і моральний вплив оригінального тексту в перекладі [23, с. 110].

Застосовуючи функціональну еквівалентність, перекладачі можуть передати значення і наміри, що стоять за культурно специфічними виразами, адаптуючи їх таким чином, щоб вони були зрозумілими та близькими новій аудиторії. Такий підхід є надзвичайно корисним для перекладу казок, адже він дозволяє зберегти основну ідею та моральні уроки, водночас адаптуючи їх до системи цінностей цільової культури.

У підсумку, переклад англomовних казок вимагає багатогранного підходу, що поєднує лінгвістичну точність з культурною чутливістю. Перекладачі повинні балансувати між збереженням оригінального духу казки та її адаптацією до культурного контексту мови перекладу, часто використовуючи цілу низку прийомів для вирішення унікальних завдань, які ставлять перед ними казки. Ретельно враховуючи ці фактори, перекладачі можуть створювати переклади, які шанують як мовну красу, так і культурну глибину оригінальних казок, роблячи їх доступними і значущими для глобальної аудиторії.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КАЗОК

2.1. Синтаксичні та граматичні особливості англійських казок

Структура англійських казок втілює унікальне поєднання синтаксичних і граматичних особливостей, які створюють чарівний, доступний стиль мови. Ці особливості ґрунтуються на простоті, повторюваності та ритмі, що робить казки незабутніми та цікавими для читачів різного віку. Цей текст заглиблюється в ключові синтаксичні моделі та граматичні риси, присутні в англійських казках, використовуючи конкретні приклади та наукові джерела, щоб проілюструвати, як ці елементи сприяють незмінній привабливості жанру.

Однією з помітних синтаксичних особливостей англійських казок є використання повторюваних структур. Повторення слугує для того, щоб підкреслити певні елементи оповіді, посилити моральні уроки та сприяти запам'ятовуванню, що особливо корисно в усній традиції. Поширені повторювані фрази на кшталт «*once upon a time*» та «*and they lived happily ever after*» створюють знайому структуру казки, сигналізуючи як про початок, так і про кінець чарівної оповіді.

Повторювані діалоги, як у *Goldilocks and the Three Bears*, де кожен персонаж досліджує одні й ті ж предмети у схожому форматі («*Someone's been eating my porridge...*»), створюють ритм і підсилюють послідовність дій в історії. Така повторювана структура є стилістичним вибором, що встановлює передбачуваність, яка заспокоює і приваблює юних читачів [10, с. 23].

Крім того, паралелізм часто використовується для підтримання стабільного ритму, причому речення часто будуються таким чином, щоб імітувати поетичну каденцію. Наприклад, у казці *Cinderella* такі фрази, як «*swept the floor, scrubbed the chimney, and cooked the meals,*» є прикладом паралелізму, створюючи відчуття ритму і потоку, що підсилює темп оповіді. Паралелізм не

лише покращує читабельність, але й посилює звукову привабливість тексту, що важливо для історій, які часто читають вголос дітям [17, с. 45].

Простота структури речень - ще одна відмінна риса казок. Ці історії переважно використовують прості та складні речення, уникаючи складних структур речень, які можуть ускладнити розуміння. Казки надають перевагу декларативним реченням з прямим порядком підмет-дієслово-об'єкт, часто з мінімальним підпорядкуванням. Наприклад, у казці *Jack and the Beanstalk* текст складається з простих речень на кшталт «*Jack climbed the beanstalk*» та «*The giant chased him,*» які надають перевагу ясності, а не лінгвістичній складності. Простота гарантує, що читачі можуть легко стежити за сюжетом і запам'ятовувати інформацію [16, с. 31].

Казки також демонструють унікальне використання минулого часу та модальних дієслів, щоб передати позачасовість та універсальні істини. Минулий простий час створює відчуття історичної дистанції, обрамляючи історію як легендарну або міфічну подію. Ця особливість особливо помітна в поширеній початковій фразі «*Once upon a time,*» яка передбачає, що події відбувалися в далекому, невизначеному минулому.

Використання модальних дієслів, таких як *should*, *could*, та *would*, часто передає можливість, намір та обумовленість, додаючи моральний вимір до вчинків персонажів. Наприклад, у казці *The Little Red Hen* модальні дієслова використовуються для передачі поради та наслідків: «*If you do not help me, you shall not eat the bread.*» Модальні дієслова тут підсилюють моральні уроки, що є фундаментальним компонентом казки [4, с. 62].

Ще однією синтаксичною характеристикою казок є часте використання прямої мови. Персонажі часто говорять прямими цитатами, що посилює драматизм оповіді. Пряма мова також допомагає швидко визначити персонажів і додає яскравості розповіді. Наприклад, у *Snow White* діалог між Злою Королевою та її чарівним дзеркалом: «*Mirror, mirror on the wall, who is the fairest of them all?*» використовує пряму мову, щоб показати марнославство Королеви та її одержимість красою. Таке використання діалогу дає читачам уявлення про

риси характеру без довгих описів, що є практичним підходом у типово лаконічному форматі казки [5, с. 39].

Використання архаїчних виразів та лексики додає казкам містичного тону. Такі слова, як *thou, thee*, та *hither*, часто з'являються навіть у сучасних переказах, надаючи казці атмосферу позачасовості та офіційності. Ці вирази навмисно збережені, щоб дати читачам відчуття, що вони потрапляють у стародавній, зачарований світ. Наприклад, у казці *The Frog Prince* принцеса називає жабу «*loathsome creature*» - фраза одночасно архаїчна і специфічна, що задає тон магічному реалізму казки [6, с. 48].

Нарешті, у казках часто віддається перевага сполучникам, які послідовно пов'язують події, а не складним реченням. Координаційні сполучники, такі як *and, but*, та *then*, часто з'являються, створюючи прямолінійний потік оповіді. Наприклад, у *Hansel and Gretel* речення часто починаються зі сполучника «а потім», що веде читача через послідовність подій з мінімальними перервами. Цей метод послідовності, керованої сполучниками, як у фразах на кшталт «*They walked and walked, and then they saw a house,*» дозволяє читачам не відставати від стрімкого розвитку подій [7, с. 56].

Окрім повторюваності та простоти, англійські казки виявляють глибоку структурну залежність від специфічних ритмічних та стилістичних моделей, які посилюють їхню універсальність. Ці моделі виходять за межі мовних кордонів і підтримують усні та візуальні образи, що є важливими для казок. Науковці відзначають, що казки - це «*linguistic landscapes,*» де кожна структура речення і вибір слів слугує для того, щоб занурити читачів у світ, який, хоч і є чужим, але резонує зі знайомим людським досвідом [43, с. 104].

Казки також демонструють унікальне використання мінімалістичного синтаксису, який дозволяє передавати складні ідеї кількома словами. Такий мінімалістичний підхід, коли описи небагатослівні, а фрази часто зводяться до найнеобхіднішого, сприяє зануренню в читацький процес, залишаючи більше місця для уяви. Наприклад, у *Rapunzel* описи на кшталт «*She was beautiful*» та «*He climbed the tower*» уникають детальних пояснень, покладаючись на усталені

архетипи та універсальні символи, щоб залучити читацьку увагу. Така синтаксична економія відповідає усній традиції казок, де стислість допомагає оповідачам утримувати увагу аудиторії [5, с. 42].

Мінімалістичний синтаксис також сприяє універсальності та позачасовості, що робить казки легкими для перекладу та адаптації в різних культурах. Відсутність культурно-специфічних фраз або густих описів дозволяє казкам функціонувати в різних культурних контекстах, що пояснює широку популярність таких казок, як *Little Red Riding Hood* або *Sleeping Beauty*, у різних суспільствах по всьому світу [36, с. 109].

Таким чином, казки стають універсальними наративами, де мінімалістичний синтаксис допомагає оминати культурні та мовні бар'єри, і саме ця особливість значною мірою сприяла їх глобальному поширенню та адаптації.

Наказові конструкції та прямі звертання до читача. Ще однією характерною синтаксичною особливістю є використання наказових конструкцій, особливо в дидактичних моментах казок. Персонажі часто віддають команди або дають поради безпосередньо один одному або аудиторії, підпорядковуючи свої дії моральному уроку або керівному принципу.

У *The Little Red Hen* такі команди, як «*Help me!*» або «*Don't be lazy!*» вплетені безпосередньо в сюжетну лінію, використовуючи імперативи для посилення моральних цілей казки. Використовуючи таку директивну форму, казки залучають читачів до активного слухання та моральних роздумів, підкреслюючи такі цінності, як співпраця, чесність і сміливість [31, с. 84].

Крім того, в казках іноді використовуються прямі звертання, коли оповідач «*breaks the fourth wall,*» звертаючись безпосередньо до читача. Ця стратегія створює відчуття інтимності в оповіді та встановлює безпосередній зв'язок між оповідачем та аудиторією. Прямі звертання на кшталт «*And so, dear reader, he found his true love*» сигналізують про голос оповідача, підкреслюючи усне коріння казки. Цей прийом не лише посилює залучення читача, але й створює структуру оповіді, де оповідач виступає в ролі провідника, який веде читача через моральні уроки та драму, що розгортається в історії [19, с. 78].

Хоча більшість казок віддають перевагу активному стану, що відповідає їхньому безпосередньому та захоплюючому стилю, пасивні конструкції з'являються вибірково, щоб підкреслити дії чи події, а не волю окремих персонажів. Пасивний стан часто використовується для передачі відчуття неминучості або долі, підкреслюючи, що казкові персонажі часто перебувають у владі сил, які їм непідвладні. Наприклад, у *Sleeping Beauty* фрази на кшталт «*She was cursed by the evil fairy*» або «*The castle was covered in thorns*» підкреслюють дії, що здійснюються над головним героєм або оточенням, а не дії, ініційовані ним [22, с. 53].

Еліпсис, або пропуск слів, є ще одним синтаксичним прийомом, поширеним у казках, який часто створює ефект безпосередності або напруженості. Еліптичні конструкції дозволяють казкарям швидко розвивати сюжет, зосереджуючись на найважливіших елементах історії без зайвих пояснень. У *Hansel and Gretel* речення на кшталт «*And they walked... and walked... until they saw a house*» опускають деталі про тривалість подорожі чи труднощі, натомість привертаючи увагу до ключових моментів. Багатокрапка тут створює напругу, а відсутність детального опису запрошує читачів заповнити прогалини в оповіді власною уявою [16, с. 44].

Еліптичні конструкції також підтримують імплікацію моральних уроків без явного моралізаторства. Замість того, щоб пояснювати, чому вчинки персонажа є добрими чи поганими, казки часто натякають на ці уроки через наслідки. Цей прийом поважає здатність читача робити висновки, робить казки доступними для різних вікових груп і сприяє природному залученню до моралі історії [6, с. 121].

Вбудовані мораліте в казках часто покладаються на синтаксичний паралелізм, щоб підкреслити уроки. Паралелізм, особливо у формі повторюваних речень, підкреслює контраст між діями і наслідками або чеснотами і вадами. У казці *The Three Little Pigs* повторювана структура «*The first little pig built his house of straw... but the wolf blew it down*» підкреслює мораль працьовитості та передбачливості. Кожне повторення фрази створює ритм казки,

водночас посилюючи наслідки вибору кожного поросяти. Цей тип паралелізму встановлює чіткий причинно-наслідковий зв'язок, роблячи моральні висновки більш доступними для юних читачів [48, с. 134].

Отже, синтаксичні та граматичні особливості англійських казок є важливими для створення чарівних і водночас повчальних оповідей. Простота структури речень, використання повторів, прямої мови, наказових форм, вибіркового пасивного стану та паралелізму - все це працює синергетично для створення наративів, які залучають читачів різних поколінь. Ці особливості сприяють не лише позачасовій привабливості казки, а й її функції як морального та культурного інструменту, що відображає універсальні цінності через мовний вибір, який глибоко резонує з читачами.

2.2. Переклад образної системи казок

Переклад казок з англійської на українську мову пов'язаний з унікальними труднощами, зокрема, зі збереженням образної мови, яка надає казкам позачасової привабливості та культурної глибини. Образна система казок - метафори, порівняння, ідіоми та символічна мова - є життєво важливим елементом жанру. Ці фігури мови не тільки викликають яскраві образи, але й містять у собі культурні вірування, суспільні норми та моральні уроки. Переклад цієї образної системи вимагає тонкого підходу, що балансує між вірністю оригіналу та необхідністю культурної адаптації, гарантуючи, що український читач відчує той самий емоційний та образний резонанс, який закладений в оригіналі англійської казки.

У перекладі образної мови метафори є однією з найскладніших проблем. В англійських казках, таких як *The Little Mermaid* Ганса Крістіана Андерсена, метафори використовуються для вираження туги та жертвності головної героїні. Фрази на кшталт «*her heart ached as if it could break*» передають сильний емоційний біль через метафору. В українській мові прямий переклад цієї фрази може не передати тієї ж гостроти. Тому перекладачі часто адаптують метафору

відповідно до українського культурного контексту. Наприклад, фразу можна перекласти як «її серце щеміло, ніби його розірвуть,» що зберігає емоційну насиченість і передає подібний трагічний відтінок, резонуючи з українським читачем [1, с. 32].

Порівняння в казках також потребують ретельного розгляду. В англійських казках часто використовуються порівняння, які спираються на природні або фантастичні елементи, щоб проілюструвати риси персонажів або ситуації. У *Snow White* фраза «*as white as snow, as red as blood, as black as ebony*» яскраво описує красу Білосніжки. Переклад цих порівнянь українською мовою, однак, вимагає від перекладача збереження поетичності та описовості, а також забезпечення культурної природності порівнянь. Таким чином, фразу можна перекласти як «біла як сніг, червона як кров, чорна як чорне дерево,» зберігши оригінальну структуру, але модифікувавши «чорне дерево» на «чорне дерево,» термін, більш звичний для української мови [16, с. 15].

Значну складність при перекладі образної системи казок становлять ідіоматичні вирази. Багато ідіом в англійських казках несуть у собі значення, які не є очевидними при дослівному перекладі. Наприклад, фраза «*to have the heart of a lion,*» що використовується для позначення хоробрості, може здатися недоречною при дослівному перекладі на українську мову. Натомість перекладач може вибрати культурно резонуючий вираз, такий як «мати левине серце,» який передає ту саму хоробрість, але узгоджується з українським ідіоматичним вживанням [39, с. 45].

При перекладі ідіом перекладачеві дуже важливо розуміти як пряме, так і переносне значення, а також культурний контекст, щоб зберегти основну ідею, не порушуючи при цьому наративний потік.

У перекладі символічної мови казки становлять особливий виклик через глибину культурної символіки, закладеної в образах. Наприклад, ліс є повторюваним мотивом в англійських казках, часто символізуючи таємницю, небезпеку або перетворення, як у *Hansel and Gretel*. В українському контексті ліс або «ліс» має схожі конотації, але може також символізувати зв'язок з природою

та спадщиною. Перекладачі можуть зберегти образ лісу, але повинні пам'ятати про будь-які додаткові символічні шари, присутні в українській культурі, які можуть вплинути на інтерпретацію читача. Це дає змогу зробити переклад, вірний вихідному тексту, водночас враховуючи культурні нюанси, які збагачують оповідь для української аудиторії [44, с. 123].

Переклад архаїчної мови та формальних виразів, що зустрічаються в традиційних англійських казках, є ще однією сферою, яка потребує делікатності. В англійських казках часто вживаються архаїзми на кшталт «*thou*,» «*thee*» або «*hither*,» які надають оповіді аури старовини та віддаленості. В українській мові перекладачі іноді замінюють ці архаїзми подібними формальними або старомодними термінами, щоб зберегти історичну тональність тексту. Наприклад, у *Beauty and the Beast* фразу «*thy heart is pure*» можна перекласти як «*твоє серце чисте*,» використовуючи дещо формальне «*твоє*» замість більш сучасного еквівалента. Такий підхід зберігає архаїчне відчуття без шкоди для зрозумілості для сучасних читачів [31, с. 24].

Персоніфікація - ще один прийом, який широко використовується в казках для наділення тварин, рослин і предметів людськими характеристиками. Переклад уособлення передбачає не лише лінгвістичні корективи, а й культурну інтерпретацію. У *The Frog Prince* жаба зображена як істота, здатна на любов і вірність - риси, які олюднюють її в очах читачів. Перекладачі можуть адаптувати такі фрази, як «*the frog spoke gently*» до «*жаба заговорила ніжно*,» зберігаючи персоніфікацію та передаючи ніжність, що мається на увазі під словом «*ніжно*» [16, с. 18]. У такий спосіб перекладач зберігає казкову магію, яка виникає завдяки тому, що тварини та предмети поводяться як люди.

Рима та ритм, що є невід'ємною частиною багатьох англійських казок, особливо в уривках, призначених для юних читачів, становлять складний виклик при перекладі. Римовані фрази та ритмічні структури, як, наприклад, у казці *The Cat and the Mouse*, створюють слухову привабливість, яка покращує запам'ятовуваність історії. Переклад рим українською мовою зі збереженням оригінального змісту є складним завданням. Наприклад, у фразі «*hickory, dickory*,

dock» точна рима може бути нездійсненою, тому перекладачі часто шукають альтернативні римовані слова в українській мові, які зберігають грайливий тон.

Це може бути перетворено на «*тік-так, тік-так, мишеня бігло так,*» зберігаючи ритм і риму, якщо не буквальне значення, таким чином адаптуючи звучання до українських фонетичних моделей, зберігаючи при цьому суть оригіналу [28, с. 51].

Моральні уроки, закладені в казках, також вимагають тонкого перекладу. Казки часто передають мораль за допомогою образних виразів, і їхній переклад вимагає чутливості до лінгвістичних і культурних аспектів. У *Little Red Riding Hood* фраза «*beware of wolves in sheep's clothing*» символізує ідею обману та небезпеку довіри до незнайомих.

Українською мовою це можна перекласти більш культурно резонуючою фразою на кшталт «*стеречись вовка в овечій шкурі,*» яка несе в собі подібне застережливе значення. Адаптуючи ці образні моралі, перекладачі допомагають гарантувати, що повідомлення казки резонує з українською аудиторією, зберігаючи при цьому її дидактичний намір [6, с. 48].

Отже, переклад образної системи англійських казок українською мовою - це завдання, яке вимагає балансу між лінгвістичною точністю та культурною чутливістю. Метафори, порівняння, ідіоми, символіка, архаїчні вирази, уособлення, рима та моральні уроки - все це робить свій внесок у багатий гобелен казок, кожен з яких вимагає вдумливої адаптації, щоб зберегти свій вплив на читачів. За допомогою цих ретельних адаптацій перекладачі прагнуть донести магію англійських казок до українських читачів у спосіб, який водночас зберігає вірність оригіналу та глибоко резонує з їхнім культурним контекстом.

2.3. Лексичні труднощі перекладу казкових текстів

Переклад казок з англійської на українську мову пов'язаний з низкою лексичних труднощів, які вимагають ретельної уваги до нюансів мови, культури та відмінних стилістичних особливостей жанру. Казки багаті на лексичні

елементи, які відсилають до магічного, морального та культурного контекстів, що робить їх улюбленими в різних культурах. Однак точна передача цих шарів у перекладі може бути складним завданням. Перекладач повинен балансувати між вірністю оригінальному тексту та культурною релевантністю, гарантуючи, що перекладена версія збереже чарівність казки та її доступність для українського читача.

Однією з основних лексичних труднощів при перекладі казок є культурна специфіка термінів, що використовуються для опису істот, обстановки та предметів. В англійських казках часто згадуються такі істоти, як «*goblins*,» «*elves*» та «*fairies*,» кожен з яких наділений певними характеристиками та культурними асоціаціями. Ці фігури можуть не мати прямих еквівалентів в українському фольклорі, де традиційні істоти відомі як «*мавки*» (лісові німфи) або «*домовики*» (домашні духи).

У *The Hobbit*, наприклад, гобліни відіграють центральну роль у створенні відчуття страху і таємничості. Переклад «*goblins*» як «*гобліни*» може зберегти звучання, але не має культурного резонансу в українській мові. Натомість перекладачі можуть обрати «*тролі*» або «*демони*,» які, хоча й не є досконалими еквівалентами, допомагають передати зловісні якості, знайомі українській аудиторії [11, с. 45].

Ще однією лексичною проблемою є переклад продуктів харчування та предметів побуту, які мають символічне значення в англійських казках, але можуть бути незнайомими в українській культурі. У *Alice's Adventures in Wonderland* такі предмети, як «*pies*,» «*custards*» та «*teapots*,» мають культурне значення, особливо в британському суспільстві. Хоча ці предмети можна перекласти буквально, наприклад, «*пирози*» для *pies*, вони можуть викликати різні культурні асоціації.

Адаптація продуктів харчування до більш звичних українських страв, таких як «*вареники*» (пельмені), може надати читачам культурно релевантні образи, хоча це може змінити оригінальний культурний тон [8, с. 102]. Перекладачі повинні вирішити, що є пріоритетом - культурна еквівалентність чи

лексична точність, часто обираючи баланс, який зберігає якість занурення в історію.

Символічна мова та кольори також створюють значні лексичні труднощі. Такі кольори, як «*gold*» або «*silver*,» часто з'являються в англійських казках, символізуючи багатство, чистоту або чари. У *Rumpelstiltskin* повторюваний образ «*turning straw into gold*» символізує трансформацію та багатство. Переклад «*gold*» українською мовою як «*золото*» зберігає буквальне значення, але підтекст символу може дещо відрізнятись в різних культурах, де золото не завжди має однакову міфічну вагу.

Так само «*blue*» як колір часто символізує благородство або божественне в західних казках, проте «*синій*» в українській мові може не повністю передавати ці конотації. Перекладачі можуть включати додаткові прикметники для посилення символічного значення, наприклад, «*чисте золото*» (*pure gold*) або «*божественний синій*» (*divine blue*), щоб направити українського читача до потрібних асоціацій [17, с. 53].

Ідіоматичні вирази та прислів'я, вбудовані в казки, ще більше ускладнюють переклад. Ці фрази часто містять моральні уроки, що робить їх важливими для змісту казки. Наприклад, «*Don't count your chickens before they hatch*» з'являється в різних формах в англійських казках, щоб навчити терпінню і смиренності. Прямий переклад на українську мову - «*Не рахуйте курчат, поки вони не вилупилися*» - може бути позбавлений безпосереднього знайомства з англійською версією.

Перекладачі часто замінюють ідіоми українськими прислів'ями, які мають схоже значення, наприклад, «*Не кажи «гон», поки не перескочиши*» (*Don't say 'hop' until you've jumped over*), забезпечуючи інтуїтивний резонанс моралі в українських читачів [39, с. 45].

Переклад архаїчної або поетичної мови в казках, яка надає історіям відчуття позачасовості, пов'язаний з особливими труднощами. В англійських казках часто використовуються такі слова, як «*ere*,» «*thou*» та «*while*,» що відображають давню англійську народну мову. Переклад англійських казок

українською мовою пов'язаний із низкою складнощів, серед яких важливим є збереження старовинної або поетичної тональності оригіналу. Перекладачі можуть використовувати архаїчні українські слова чи форми, як-от «доки» замість «поки» або «ти» замість «ти,» щоб передати цей стиль, проте їм варто уникати надмірного архаїзму, аби текст залишався зрозумілим для сучасного читача. Наприклад, у *The Faerie Queene* (Королева фей) Едмунда Спенсера фраза «Often did she droop, while passing by the land» потребує збереження урочистого тону, який можна передати як «Довго вона схилялася, проходячи землю». Хоча цей переклад наближає тональність оригіналу, деякі нюанси поетичного стилю можуть бути втрачені через неможливість повного відтворення специфіки англійського ритму [41, с. 159].

Магічні заклинання та чарівні фрази, що часто зустрічаються у казках, також становлять лексичну складність через їхнє звукове та смислове значення. Такі слова, як «abracadabra» і «hocus-rocus,» не мають прямого відповідника українською мовою, але їхній ритм і загадковий зміст добре зрозумілі аудиторії. Тому перекладачі часто залишають ці фрази у їхній оригінальній формі або використовують схожі українські варіанти, такі як «абракадабра» чи «фокус-покус», які зберігають звукове враження заклинання. Наприклад, у *The Wonderful Wizard of Oz* (Чарівник країни Оз) фраза Дороті «There's no place like home» має як магичні, так і сентиментальні конотації, тому її переклад як «Немає місця, кращого за рідний дім» передає емоційний сенс, але втрачає певний заклиналий ритм. Це свідчить про те, що магична мова часто вимагає компромісів при перекладі, оскільки потрібно зберегти як емоційну насиченість, так і загадкову тональність [3, с. 37].

Отже, переклад англійських казок українською потребує ретельного підходу до вибору лексики та стилю, що допомагає зберегти атмосферу оригіналу. Перекладач має обрати найбільш відповідні мовні засоби, щоб передати поетичність, чарівність і моральну суть казки, враховуючи культурні особливості та мовні очікування української аудиторії.

У казках оноματοпея також відіграє важливу роль у створенні яскравих слухових вражень. Такі слова, як «*buzz*,» «*snap*» та «*crackle*» часто з'являються в англійських казках для імітації природних звуків. Щоб перекласти їх українською, потрібно підібрати оноματοпеїчні слова, які б максимально точно відповідали звучанню, зберігаючи при цьому значення. У казці *Jack and the Beanstalk* такі фрази, як «*thud*» та «*crash*» сприяють відчуттю дії та напруженості. Перекладачі можуть використовувати «*гун*» для «*thud*» та «*грюкіт*» для «*crash*,» які зберігають слуховий вплив. Однак ці переклади не завжди можуть викликати ідентичні звукові образи, оскільки англійська та українська оноματοпеї відрізняються за фонетичною структурою [27, с. 82].

Лексичні прогалини в магичній термінології створюють ще один виклик для перекладачів казок, адже багато англійських термінів, що описують магичні явища, мають особливі відтінки значень, які важко точно передати українською мовою. Наприклад, англійське слово «*curse*» часто перекладають як «прокляття,» однак це не завжди передає драматичний вплив та силу цього магичного прокляття, що глибоко вкорінене в англійській культурі. Аналогічно, слово «*enchantment*» зазвичай перекладається як «чари,» але це не передає весь спектр чарівності та захисної сили, закладених в оригінальному англійському терміні. Щоб уникнути втрати важливих смислових відтінків, перекладачі іноді додають додаткові дескриптори, наприклад, «сильне прокляття» або «захисні чари,» щоб передати повну магичну силу термінів і зберегти містичну атмосферу оповіді [49, с. 102].

Отже, переклад лексичних аспектів англійських казок українською мовою потребує ретельного поєднання мовної майстерності, культурної обізнаності та творчої адаптації. Кожен вибір слова – від назв магичних істот і предметів до кольорових епітетів та прислів'їв – впливає на інтерпретацію та емоційний зв'язок читача з казкою. Працюючи з лексичними труднощами, пов'язаними з культурною специфікою, ідіоматикою, архаїзмами, магичними заклинаннями, оноματοпеею та специфічною магичною термінологією, перекладачі можуть

створювати адаптації, що зберігають чарівність і моральну насиченість оригіналів, і водночас знаходять відгук у сучасних українських читачів.

Таким чином, майстерність перекладу англomовних казок українською полягає не лише в передачі смислу, але й у збереженні культурної та емоційної глибини тексту, що дозволяє українським читачам зануритися в світ казок, зберігаючи їхню автентичну атмосферу та моральний зміст.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ КАЗОК ЛЬЮІСА КЕРРОЛЛА

3.1. Мовна гра та стилістичні прийоми в казках Льюїса Керролла

Казки Льюїса Керролла, особливо *Пригоди Аліси в Країні чудес* та *Задзеркалля*, є майстер-класом мовної гри та стилістичних інновацій. Творчо маніпулюючи синтаксисом, вибором слів і семантикою, Керролл створює сюрреалістичний світ, який кидає виклик традиційним мовним структурам. Використання каламбурів, нонсенсу та інверсій не лише розважає, але й передає складні ідеї про логіку, ідентичність та реальність. Характерний мовний стиль Керролла в *Пригодах Аліси в Країні чудес* є прикладом того, як казки можуть трансформуватися завдяки витонченій мовній грі.

У *Пригодах Аліси в Країні чудес* Керролл використовує мову нонсенсу, щоб дезорієнтувати як Алісу, так і читача, порушуючи очікувану зв'язність мови та наративу. Наприклад, коли Аліса зустрічає Чеширського kota, загадкові репліки персонажа, такі як «*ми всі тут божевільні*», підкреслюють грайливий підхід Керролла до звичайної мови [8, с. 23]. Ця репліка, позірно безглузда, вводить читачів у внутрішню логіку Країни Чудес, де «божевілля» є нормальним явищем. Гра з лінгвістичним значенням запрошує читачів поставити під сумнів усталені визначення, оскільки Керролл розмиває межу між логікою та абсурдом.

Помітний приклад мовної гри Керролла з'являється в першому розділі «Вниз по кролячій норі». Падіння Аліси в кролячу нору описано багат шаровою мовою, що підсилює казковість цього досвіду. Вона розмірковує над такими словами, як «*широта*» і «*довгота*», хоча й гадки не має, що вони означають, просто насолоджуючись їхнім «гарним великим» звучанням. Вибір Керролла тут ілюструє використання ним семантичної гри: хоча ці терміни несуть технічне значення, вони також слугують вигадливими звуками у свідомості Аліси, відірваними від їхньої буквальної функції [8, с. 30]. Таке ігрове ставлення до

мови резонує з дітьми, для яких слова часто мають звукову привабливість ще до того, як вони набувають повного семантичного розуміння.

Каламбури та подвійні значення — ще один наріжний камінь стилю Керролла. У *Пригодах Аліси в Країні чудес* ці ігри слів не лише гумористичні, але й функціонують як логічні головоломки. У сцені з Черепахою Керролл обіграє термін «урок», розбиваючи його на «зменшуватися», описуючи таким чином уроки як речі, що «стають коротшими» з кожним днем. Переклад таких каламбурів на українську мову є складним завданням, оскільки при прямому перекладі часто втрачається гра слів. Перекладач може підібрати еквівалентну гру слів, яка збереже гумор, навіть якщо вона дещо відрізняється від оригіналу. Наприклад, перекладач може переосмислити «lesson» як «урок» (урок) та «урок» (чари або заклинання), щоб зберегти мовний каламбур [8, с. 52].

Використання Керроллом інверсії та логічного абсурду яскраво ілюструється через взаємодію Аліси з персонажами «Країни чудес». Гусінь, наприклад, запитує Алісу: «Хто ти?» — це питання ініціює розмову про ідентичність, яка нелогічно закручується, збиваючи з пантелику як Алісу, так і читача. Керролівська інверсія традиційного діалогу перетворює питання самоідентифікації на загадки. Перекладачі стикаються з проблемою збереження цього складного, багатозначного значення в українській мові, де прямий переклад може втратити ефект абсурду оригіналу. Одним із рішень є збереження двозначності у фразах на кшталт «Ким ти є?» та відстороненого, філософського тону Гусениці, який змушує Алісу протистояти самій собі через безглуздий діалог [8, с. 47].

Окрім гри слів та інверсії, синтаксичні маніпуляції у творах Керролла підривають лінгвістичні очікування. Наприклад, падіння Аліси в кролячу нору супроводжується повторюваною фразою «down, down, down», яка втягує читачів у ритм оповіді та сприяє створенню сюрреалістичного досвіду. Наголос Керролла на слові «down» створює безперервне відчуття падіння, створюючи ефект занурення, чуттєвий досвід. Перекладачі повинні ретельно враховувати цей ритм при адаптації творів Керролла українською мовою, прагнучи

відтворити фонетичний ефект через повторення, як у «down, down, down», щоб викликати відчуття нескінченного спуску [8, с. 18].

Керролл також використовує сумнівну логіку та буквалізм, щоб гумористично дослідити обмеження мови та мислення. У першому розділі Аліса розмірковує про наслідки падіння крізь Землю, уявляючи, що опинилася в «New Zealand or Australia». Тут Керролл гумористично використовує обмеженість знань Аліси, щоб передати її наївність, а також сатирично висміює прагнення до логічних пояснень у принципово нелогічній ситуації. Перекладачі можуть адаптувати цей уривок, включивши в нього більш звичні для українського читача посилення, можливо, замінивши «New Zealand» на «Antarctica», зберігши гумористичний тон оригіналу [8, с. 21].

Ще однією відмінною рисою казок Керролла є антропоморфізація тварин і предметів, що сприяє створенню сюрреалістичного і химерного тону. Білий Кролик, наприклад, представлений як фігура, що «was late» з «waistcoat-pocket» та «watch», олюднюючи його через аксесуари та поведінку. Цей образ робить персонажа водночас абсурдним і близьким, оскільки читачі впізнають людську стурбованість часом у фантастичному створінні, яке інакше було б фантастичним. Переклад цих атрибутів вимагає пильної уваги до українських ідіом та конотацій. Вигук Білого Кролика «Oh dear! Oh dear! I shall be too late!» може бути адаптований як «Ой, лихо! Ой, лихо! Я запізнюся!», щоб зберегти його відчуття терміновості та культурної актуальності в українській мові [8, с. 27].

Загадки та парадокси також займають центральне місце в стилі Керролла, як видно з діалогу між Алісою та іншими мешканцями Країни Чудес. Під час падіння Аліса розмірковує про те, чи не «come out among the people that walk with their heads downward» і чи не вирине з іншого боку, розмірковуючи про те, що вона називає «antipathies» (помилково - «antipodes»). Вибір слів Керролла відображає гумористичне непорозуміння, оскільки Аліса зловживає словом таким чином, що одночасно демонструє свою наївність і забавляє читачів парадоксальною помилкою. Переклад цього гумору на українську мову може

бути складним, оскільки дослівний переклад може затьмарити жарт. Можливою адаптацією буде «антипатія» або інше слово зі схожим звучанням, що допоможе зберегти оригінальну гру слів Керролла та невинне непорозуміння Аліси [8, с. 31].

У творі Керролла мова сама стає персонажем, формуючи сприйняття Аліси та створюючи непідвладний логіці світ Країни Чудес. У першому розділі Аліса помічає пляшку з написом «DRINK ME», що спонукає її до роздумів про те, чи варто їй підкоритися заклику на етикетці. Тут Керролл наділяє мову владними повноваженнями, створюючи сценарій, в якому слова мають владу над рішеннями Аліси. Переклад таких сцен передбачає збереження імперативного тону, але водночас забезпечення зрозумілості та культурної доступності. В українському перекладі «Налий мені» досягає цього ефекту, підкреслюючи пряме розпорядження пляшкою і водночас запрошуючи читачів у світ зачарованих предметів Країни Чудес [8, с. 39].

Гра Керролла зі звуками та ритмами - ще одна грань його стилістичного новаторства. У монолозі Аліси вона розмірковує над тим, чи «Do cats eat bats?», чи «Do bats eat cats?» – фраза, що спирається на схожість звуків «cats» і «bats» для своєї ритмічної привабливості. Переклад цього віршика на українську мову є складним завданням, оскільки прямий переклад, наприклад, «котів і кажанів», не має такої ж фонетичної гри. Рішенням може бути перефразування, щоб зберегти деякі ритмічні якості, хоча точна репліка може бути неможливою. Таким чином, мовна гра Керролла ілюструє ширшу проблему передачі звукового гумору та ритму в перекладі [8, с. 26].

У «Пригодах Аліси в Країні чудес» Льюїса Керролла майстерно використовуються мовні ігри та стилістичні прийоми, які занурюють читачів у химерний світ, де логічні норми перевернуті догори дригом. Цей уривок демонструє майстерність Керролла у використанні мови для побудови сюрреалістичного нарративного ландшафту, де трансформації розміру, самодіалог та грайлива іронія поєднуються для створення відчуття фантастичного та абсурдного.

Одним із ключових стилістичних прийомів, які Керролл використовує тут, є метафора для опису досвіду стиснення Аліси: вона відчуває, що «*shutting up like a telescope*». Ця метафора не тільки викликає образ Аліси, яка фізично стискається, але й додає гумору її ситуації. Порівняння з телескопом, об'єктом вікторіанської наукової цікавості, є особливо дотепним, оскільки викликає поєднання наукового образу та магічного перетворення. Переклад таких метафор українською мовою вимагає ретельного підбору слів, щоб зберегти як буквально значення, так і вигадливий відтінок. В українській мові перекладачі могли б адаптувати цю метафору до «складатися, як телескоп», що зберігає гумор і візуальну образність, зберігаючи при цьому суть «телескопа» недоторканою. Таким чином, метафора Керролла пропонує поєднання раціонального та абсурдного, заохочуючи читачів призупинити своє відчуття нормальності [8, с. 31].

Керролл далі грає з ідіоматичною мовою, коли Аліса обмірковує можливість «*going out altogether, like a candle*». Тут Керролл використовує вираз, який балансує між гумором і темним підтекстом, оскільки фраза натякає на екзистенційні питання щодо власної ідентичності та існування Аліси. Образ полум'я свічки - поширена метафора життя, що згасає - додає глибини її тривозі про втрату себе. Ця ідіома, перекладена українською мовою як «згаснути, як свічка», збереже переносне значення, резонуючи з українськими читачами, які поділяють культурну обізнаність із символом свічки як життя. Вибір Керролла досліджувати природу існування через дитячі страхи Аліси надає уривку поєднання невинності та філософської складності [8, с. 33].

Використання Керроллом самодіалогу та жартівливих порад також сприяє створенню унікального голосу оповіді. Коли Аліса докоряє собі, кажучи: «*It's no use crying like that!*», Керролл додає шар іронічного гумору, адже Аліса поводить себе і як дитина, і як дорослий, картаючи себе так, ніби вона сторонній спостерігач. Її фраза «*I advise you to leave off this minute!*» грає на очікуваннях читача типової батьківської чи авторитетної поради, вносячи гумористичну інверсію, оскільки Аліса звертає цю мову всередину себе. Це самонапучення

можна перекласти українською як «Припини зараз же!», що передає як імперативний тон, так і гумористичну самодисципліну, яку вона накладає на себе. Такі моменти інтроспективного гумору розкривають майстерність Керролла у зображенні внутрішнього конфлікту та подвійної природи Аліси, що поєднує дитячу невинність із зародженням самосвідомості [8, с. 35].

Сцена, де Аліса сварить себе за те, що плаче - лише для того, щоб визнати, що вона «дуже рідко дотримується» власних порад, - демонструє іронічне ставлення Керролла до гри. Ця репліка додає шар саморефлексивного гумору, оскільки зрілість Аліси контрастує з її нездатністю прислухатися до власних порад. Гумористична критика Керроллом марності самопорад може резонувати з дорослими читачами, залишаючись при цьому доступною для молодшої аудиторії, яка розуміє іронію давання порад самій собі. Перекладачі, які намагаються передати цю іронію українською мовою, можуть адаптувати її до «Вона часто давала собі гарні поради, але рідко їх виконувала», що збереже і гумор, і інтроспективний тон. Керролівський прийом тут підкреслює складний характер Аліси - одночасно мудрий і дитячий - додаючи глибини її оповідній подорожі [8, с. 37].

Використання Керроллом елементів фентезі в мові також очевидне у взаємодії Аліси з тортом «З'їж мене» та її очікуванні його ефектів. Простий імператив «З'їж мене», написаний смородиною на торті, ілюструє тенденцію Керролла оживляти об'єкти прямими, людськими командами, що додає сюрреалістичного тону. Реакція Аліси - міркування про те, що може статися, якщо вона його з'їсть - демонструє її прагматичне, але примхливе мислення. Цей антропоморфізм харчових продуктів, хоч і здається безглуздим, відповідає ширшій темі Керролла про виклик реальності через абсурд. В українській мові фраза «їж мене» зберегла б імперативний характер наказу, підтримуючи сюрреалістичну взаємодію між Алісою та зачарованою їжею. Керролівський вибір змусити неживі предмети командувати Алісою не лише розважає, але й підкреслює перевернуту динаміку влади у світі, де навіть тістечко може впливати на її вибір [8, с. 40].

Ігрове трактування причин і наслідків ще більше характеризує стилістичні прийоми Керролла. Коли Аліса їсть пиріг, вона стурбовано запитує себе: «Куди? Куди?» - репліка, яка гумористично передає її розгубленість і прагнення зрозуміти непередбачувану логіку Країни Чудес. Це питання підкреслює її дитячу допитливість, коли вона намагається досягнути химерну реальність Країни Чудес. Перекладачі можуть передати це українською як «В який бік? В який бік?», зберігши повторення та відчуття очікування. Вибір Керролла зупинитися на очікуванні Аліси відображає його ширший коментар щодо людських очікувань, оскільки закони Країни Чудес не піддаються звичайній причинно-наслідковій логіці, що призводить до гумористичних і часто дивовижних результатів.

3.2. Перекладацькі прийоми для збереження гумору та абсурду

Переклад гумору та абсурду в «Пригодах Аліси в Країні чудес» представляє унікальні виклики, особливо з огляду на те, що ці елементи глибоко вкорінені у використанні Льюїсом Керроллом гри слів, логічної інверсії та безглузких міркувань. Перекладачі повинні враховувати не лише мовні, а й культурні відмінності, ретельно обираючи прийоми, щоб зберегти сюрреалістичний гумор Керролла, адаптуючи його для українського читача. Кожна гумористична репліка чи абсурдний сценарій вимагає балансу між вірністю оригінальному тексту Керролла та адаптацією, що резонує з новою аудиторією.

У «Калюжі сліз» Керролл вводить гумор через перебільшену реакцію Аліси на зміну свого розміру, особливо коли вона прощається зі своїми ногами. Коли вона каже: «Curiouser and curiouser!» Керролл грає як на абсурдності її ситуації, так і на незнанні Алісою правильної англійської граматики. Фразу можна було б прямо перекласти українською як «Цікавше й цікавіше!», що передає наростаючий абсурд, зберігаючи при цьому грайливу граматичну помилку. Однак такий вираз може не повністю передати гумор, пов'язаний з тим,

що Аліса від несподіванки «забула» гарну англійську мову. Перекладач може адаптувати вираз, перебільшивши його, щоб підкреслити здивування Аліси, наприклад, «Ох, як дивно й дивніше!», щоб передати її зростаючу розгубленість у спосіб, що резонує з українським читачем [8, с. 17].

Антропоморфний гумор Керролла з'являється, коли Аліса звертається до своїх ніг, як до незалежних істот, нарікаючи на те, хто ж тепер «put on your shoes and stockings for you». Ця гумористична персоніфікація працює як абсурдне відображення її зміненої перспективи через зміну розміру. В українській мові прямий переклад «хто буде взувати вас, дорогі мої ніжки?» може зберегти гумор, якщо супроводжувати його подібними пестливими словами, такими як «дорогі мої» (мої любі). Однак культурні нюанси Керролла можуть бути складними для точного відтворення; тут перекладачі часто покладаються на адаптацію тону та стилю, щоб гумор залишався доречним. Зберігаючи ласкавий тон, перекладачі передають абсурдну відстороненість Аліси від власних частин тіла, зберігаючи комедійний ефект її скрутного становища [8, с. 19].

Пародійний епістолярний гумор в оповіданні Керролла з'являється, коли Аліса уявляє, як надсилає подарунки своїм ногам з гумористичною адресною етикеткою: «To my right foot, Esq., Hearthrug, near the Fender, (with Alice's love)». Абсурдність полягає у формальній, але примхливій адресі, ніби її нога є почесним одержувачем. Перекладаючи це українською, можна було б перекласти як «Ніжка Аліси, пане, біля килимка, біля каміна», зберігши і гумор формального звертання, і безглузде розміщення ноги в домашньому просторі. Цей прийом ілюструє, як перекладачі можуть адаптувати буквальный гумор, підкреслюючи абсурдність і зберігаючи офіційний тон в українській мові. Таким чином, пародія на адресну етикетку залишається гумористичною в перекладі, оскільки викликає подібний візуальний образ ніг Аліси як гідних «мешканців» у її домашньому середовищі [8, с. 20].

Керролл також використовує іронічний самоконтроль, коли Аліса сварить себе за те, що плаче. Її зауваження: «You ought to be ashamed of yourself, a great girl like you», - висміює її спробу взяти на себе контроль над своїми емоціями, як

у дорослої людини. Цей момент підкреслює комічну напругу між її дитячою вразливістю та претензією на зрілість. Прямий переклад на українську мову, наприклад, «Тобі має бути соромно, велика дівчинка, а плачеш, як дитина!» міг би зберегти цей гумор, перегукуючись з іронічним «велика дівчинка», що передає самокритичний гумор дитини, яка робить собі зауваження, ніби вона доросла. Цей рядок розкриває багат шаровий гумор Керролла, який апелює як до дітей, так і до дорослих, вимагаючи балансу формальності та дитячої дикції в українській мові [8, с. 22].

Абсурдні фізичні трансформації, яких зазнає Аліса, наприклад, зростання до дев'яти футів на зріст, посилюють дослідження Керроллом самосприйняття та масштабу. Коли Аліса нарікає на те, що вона «too far off to trouble myself about you», Керролл гумористично перебільшує її скрутне становище, розмиваючи межі між фізичною дистанцією та емоційною відстороненістю. Перекладачі стикаються з проблемою збереження гумору, що виникає в результаті цих перебільшених трансформацій, без втрати наративного потоку. Український переклад на кшталт «Я буду занадто далеко, щоб турбуватися про вас, ніжки!» передає самодистанціювання Аліси, зберігаючи при цьому гумор її надмірної стурбованості. Завдання перекладача тут полягає в тому, щоб викликати те саме відчуття абсурду за допомогою фраз, які відображають зменшення та збільшення Аліси як відображення її психологічного стану [8, с. 23].

Безглузді логічні міркування у творі Керролла, такі як гіпотетичний план Аліси надсилати подарунки на Різдво на свої ноги, вимагають перекладацьких прийомів, які надають перевагу тону, а не буквальному значенню. Гумор Керролла полягає в наївних міркуваннях Аліси, яка уявляє химерне майбутнє, де її ноги - автономні істоти, що потребують святкових подарунків. В українському перекладі репліка на кшталт «Як кумедно буде, надсилати подарунки власним ніжкам!» може передати її дитячу логіку, підкреслюючи невідповідність фрази «надсилати подарунки власним ногам». Цей прийом підкреслює, як перекладачі можуть зберегти гумор, зосередившись на образних міркуваннях Аліси, а не на дослівному перекладі. Таким чином, дослідження Керроллом дитячого мислення

залишається недоторканим, дозволяючи українським читачам долучитися до гумору світу, який не піддається загальноприйнятій логіці [8, с. 24].

Повторення слів для комічного ефекту також відіграє певну роль у посиленні абсурду. Коли Аліса виплакала достатньо «gallons of tears», щоб створити навколо себе калюжу, Керролл повторює описи її плачу, посилюючи ситуацію, поки вона не стає комічно перебільшеною. Переклад цього ефекту українською мовою може включати використання повторів для посилення гумористичної ескалації, як у «плакала й плакала, аж поки не наплакала ціле море», що зберігає відчуття перебільшеного плачу, водночас використовуючи українські прийоми повторів для повторення оригінального ефекту Керролла. За допомогою таких прийомів перекладачі можуть передати гумор Керролла, оскільки він будується через кумулятивні описи, підкреслюючи емоційну інтенсивність, що переходить в абсурд [8, с. 25].

Використання Керроллом дитячої дикції є ще одним важливим інструментом для створення гумору, що проявляється у схильності Аліси звертатися до своїх ніг «dear» та називати себе «a great girl». Ця інфантильність і спроби Аліси порозумітися з собою створюють значну частину гумору в книжці, відображаючи боротьбу дитини за те, щоб орієнтуватися у світі, схожому на дорослий. В українському перекладі, зберігаючи дитячу якість у таких перекладах, як «дорогі мої ніжки», ми зберігаємо невинну дикцію, яка є джерелом більшої частини гумору Керролла. Такий вибір дозволяє гумору відчуватися природним для українського читача, підкреслюючи невинність Аліси, зберігаючи при цьому милу абсурдність її вчинків [8, с. 27].

Отже, переклад гумору та абсурду в *Alice's Adventures in Wonderland* Льюїса Керролла вимагає від перекладачів творчої адаптації гри слів, логічних інверсій та безглузких сценаріїв, щоб забезпечити резонування твору в українській мові. Ретельно підбираючи еквівалентні фрази, граючи словами та змінюючи тональність, перекладачі прагнуть зберегти комічні ефекти та сюрреалістичну логіку Керролла, дозволяючи українським читачам насолоджуватися тим самим химерним, абсурдним світом, який зачаровує

англомовну аудиторію. Гумор Керролла, що ґрунтується на мовній грі та дитячій логіці, є унікальним перекладацьким викликом, який вимагає як лінгвістичних знань, так і культурної чутливості, щоб передати магію Країни Чудес, незважаючи на мовні кордони [8, с. 27].

Переклад гумору та абсурду в *Alice's Adventures in Wonderland* вимагає інноваційних прийомів, щоб зберегти грайливість, логічні головоломки та сюрреалістичні якості, які роблять твір Льюїса Керролла таким унікальним. Переклад гумору вимагає більшого, ніж буквальна передача слів; він вимагає збереження особливого стилю Керролла, де абсурд і дотепність органічно поєднуються. Цей уривок з *The Pool of Tears* багатий на приклади дотепної гри слів, безглуздої логіки та гумористичної саморефлексії Керролла, які створюють труднощі для перекладачів, що прагнуть передати ті ж самі ефекти українською мовою [8, с. 27].

У цій сцені вигук Аліси «How queer everything is to-day!» втілює химерну мову Керролла. Слово «queer» тут має подвійне значення, позначаючи як незвичність, так і елемент цікавості. Прямим перекладом на українську мову може бути «Як все дивно сьогодні!», що зберігає відчуття дивацтва, але може бути позбавлене тонкого нюансу дитячого здивування, присутнього в англійському оригіналі. Щоб зберегти цю інтонацію, перекладачі можуть обрати слово, яке підкреслює і цікавість, і дивність, наприклад, «чудернацько» (дивовижно дивно), яке передає грайливий, трохи спантеличений тон, який Керролл використовує, щоб залучити читачів до перспективи Аліси у світі топсітурві [8, с. 19].

Гумор Керролла ще більше проявляється в саморефлексивній розгубленості Аліси, яка задається питанням: «Who in the world am I?». Це екзистенційне питання, що походить від дитини, є водночас і гумористичним, і глибоким, підкреслюючи ігрове ставлення Керролла до ідентичності. Для ефективного перекладу прямий переклад на кшталт «Хто ж я в цьому світі?» передає буквальний зміст питання, але його можна вдосконалити, щоб передати таку ж гумористичну глибину українською мовою. Додавши невелике

прикрашання, наприклад, «Хто ж я тепер, у цьому дивовижному світі?» може допомогти викликати суміш здивування та екзистенційної розгубленості, яка є основою гумору Керролла, додаючи глибини, не відходячи надто далеко від оригіналу [8, с. 20].

Коли Аліса намагається пригадати елементарні факти, вона незрозумілим чином плутається в них: «four times five is twelve, and four times six is thirteen». Керролл використовує цей логічний абсурд з гумором, показуючи зростаючу невпевненість Аліси у власній ідентичності. При перекладі цієї послідовності абсурдність неправильної таблиці множення має бути збережена для збереження гумористичного ефекту. Перекладачі можуть зберегти буквальний переклад, використовуючи українські еквіваленти на кшталт «чотири помножити на п'ять - буде дванадцять», дозволяючи українському читачеві відчувати ту ж саму безглузду прогресію. Гумор тут полягає у знайомій структурі множення, перетвореній на нісенітницю, яка є загальнодоступною і може бути збережена з мінімальними змінами в перекладі [8, с. 22].

Ще один прийом, який використовує Керролл, - пародійна поезія, яка з'являється, коли Аліса намагається прочитати моралізаторський вірш, але видає безглузду версію: «How doth the little crocodile / Improve his shining tail». Цей гумористичний вірш є пародією на моральний вірш Ісаака Воттса для дітей, переосмислений з крокодилем замість морального уроку. В українській мові ця пародія потребує як рими, так і безглуздої заміни, що відображає абсурдний гумор оригіналу. Перекладачі могли б обрати знайому українську риму або дитячий моральний вірш для пародії, використовуючи таку ж абсурдну тварину, як «крокодил», щоб зберегти гумор недоторканим. Пародія Керролла тут сатирично висміює вікторіанський освітній матеріал, і переклад повинен ретельно балансувати між вірністю гумору та культурною релевантністю для українського читача [8, с. 23].

Постійна боротьба Аліси з ідентичністю гумористично проілюстрована, коли вона розмірковує, чи не стала вона «Mabel» через свою очевидну необізнаність в уроках читання та географії. Керролл використовує тут

гумористичні міркування, оскільки Аліса комічно прирівнює інтелект до ідентичності. Переклад цього процесу мислення вимагає розуміння логічного абсурду, який використовує Керролл. Перекладач може зберегти його, використовуючи репліки Аліси з невеликими змінами для ідіоматичного потоку, наприклад, «Я, мабуть, і справді стала Мейбл», що зберігає гумор її помилкової ідентичності. Ця фраза передає дитячу логіку Аліси та гумористичне роздратування через власну нездатність запам'ятати прості факти, демонструючи майстерність Керролла у використанні абсурду для того, щоб поставити під сумнів самосприйняття [8, с. 24].

Керроллівський абсурд поширюється на роздратоване благання Аліси, що вона воліла б «rather stay down here» [8, с. 25], а не повертатися, якщо вона справді «Mabel». Ця репліка поєднує гумор із глибинним почуттям незалежності, оскільки Аліса уявляє себе такою, що кидає виклик очікуванням. Українською це можна перекласти як «Я краще залишуся тут, ніж повернуся, якщо я справді Мейбл», що зберігає її гумористичний, трохи бунтарський тон. Цей рядок підкреслює тонку сатиру Керролла на суспільні норми та очікування, оскільки Аліса з гумором ставить під сумнів цінність своєї ідентичності, заснованої на довільному стандарті. Переклад дозволяє зберегти той самий гумористичний підтекст, підкреслюючи непокору Аліси перед обличчям невизначеності [8, с. 25].

Коли Аліса усвідомлює, що ненароком вдягла рукавичку Білого Кролика, Керролл додає гумористичного відтінку сюрреалізму. Питання «How can I have done that?» [8, с. 26] інкапсулює її здивування від того, що її розмір змінився. Ця репліка кумедна тим, що через зменшення Аліси вона не помічає власних перетворень. В українській мові фраза на кшталт «Як я могла це зробити?» ефективно передає її невіру, зберігаючи при цьому гумор її розгубленості. Гумор полягає в дитячій недовірливості її висловлювання, що відображає зображення Керроллом невинності Аліси та зростаючої цікавості у світі, де навіть її власне тіло здається непередбачуваним [8, с. 26].

Отже, переклад гумору та абсурду в *Alice's Adventures in Wonderland* передбачає використання комбінації прийомів, які поважають лінгвістичну грайливість оригіналу, водночас адаптуючи його до українських культурних та мовних особливостей. Поєднання логічної інверсії, саморефлексивного гумору, пародії та абсурдних перетворень у Керролла ставить перед перекладачами завдання передати дух його мови, не втративши при цьому сенсу та гумору. Ретельно підбираючи еквіваленти, зберігаючи ритм та час від часу замінюючи культурно резонансні фрази, перекладачі можуть зберегти баланс дотепності та химерності, який робить твір Керролла таким довговічним. Цей процес дозволяє українським читачам відчувати Країну Чудес з тим же почуттям цікавості, захоплення та здивування, що й англомовні читачі, демонструючи універсальність гумору Керролла для різних мов та культур.

3.3. Адаптація фольклорних мотивів та збереження образності казкових персонажів

Адаптація фольклорних мотивів та збереження образів казкових персонажів Льюїса Керролла демонструє здатність Керролла поєднувати традиційні елементи оповіді з творчою уявою, створюючи світ, який відчувається одночасно позачасовим та унікальним. Твори Керролла, зокрема *Alice's Adventures in Wonderland*, спираються на такі фольклорні мотиви, як перетворення, антропоморфізм і подорож героя. Ці мотиви знаходять відгук у читачів, оскільки вони перегукуються зі знайомими моделями та архетипами традиційних казок, проте Керролл переосмислює їх з унікальним, часто сюрреалістичним поворотом, який кидає виклик традиційним нарративним очікуванням.

Одним із найпомітніших фольклорних мотивів, який використовує Керролл, є трансформація. Трансформація є поширеним елементом у народних казках, де персонажі зазнають фізичних або метафізичних змін, які символізують особистісне зростання, покарання або магічний вплив. У *Alice's Adventures in*

Wonderland мінливі розміри Аліси - коли вона то виростає достатньо високою, щоб заповнити цілу залу, то зменшується настільки, що може пролізти крізь крихітні дверцята - є творчим поворотом традиційного мотиву трансформації. На відміну від фольклору, де трансформація часто означає тривалу зміну або моральний урок, зміни розмірів Аліси відображають її внутрішню розгубленість і розчарування світом, який здається їй невіддільним. Цей мотив не лише примхливий, але й слугує метафорою дитинства та боротьби за розуміння свого місця у світі. У візуальній чи літературній адаптації ці трансформації дозволяють ілюстраторам та письменникам підкреслити емоційну подорож Аліси, а також її фізичну дезорієнтацію [8, с. 34].

Керролл також переосмислює антропоморфізм - мотив, глибоко вкорінений у фольклорі, де тварини та неживі предмети наділяються людськими рисами, як у казках *Puss in Boots* або *The Talking Fish*. У *Alice's Adventures in Wonderland* тварини не просто наділені здатністю говорити, вони мають людські характери та соціальні ролі, які висміюють вікторіанські суспільні структури. Наприклад, Білий Кролик з його жилетом, годинником і постійним занепокоєнням, що він запізнюється, є сатиричним образом заклопотаного, пунктуального вікторіанського джентльмена. Ця характеристика робить Білого Кролика таким, що миттєво запам'ятовується, не лише як персонаж тварини, але й як фігура, що стирає межу між людським і тваринним світом. Переклад цього в інші медіа вимагає уваги до збереження абсурдності та гумору персонажа Кролика, зберігаючи при цьому мотив антропоморфізму, який робить його водночас істотою з Країни Чудес і дзеркалом людської ексцентричності [8, с. 38].

Ще один фольклорний мотив, який переосмислює Керролл, - це подорож героя. У традиційних казках часто є головний герой, який вирушає на пошуки, стикається з перешкодами та отримує допомогу від чарівних істот на своєму шляху. Подорож Аліси Країною Чудес віддзеркалює цей архетип, але суттєво відрізняється від нього. На відміну від типового героя, який зазнає особистісного зростання і трансформації, Аліса залишається принципово незмінною; її мандрівка - це більше про цікавість і виживання, ніж про самопізнання чи

моральне вирішення. Таким чином, використання Керролом мотиву подорожі слугує радше пародією, підкреслюючи абсурдність і непередбачуваність життя, аніж чітким моральним посланням. Подорож через Країну Чудес не дає Алісі чітких відповідей чи винагород, а натомість залишає її - і читача - з відчуттям невизначеності. В екранізаціях цей мотив часто зберігають, підкреслюючи почуття розгубленості та здивування Аліси, а не зображуючи звичайний квест-наратив [8, с. 41].

Використання Керролом парадоксальних образів, щоб оживити своїх персонажів, також спирається на фольклорну тенденцію до поєднання реального та фантастичного. Чеширський кіт, наприклад, втілює парадокс як у зовнішності, так і в поведінці. Його культова посмішка, яка залишається навіть після того, як його тіло зникає, є сюрреалістичним образом, що кидає виклик розумінню читача про фізичну присутність. Здатність Кота зникати за власним бажанням, залишаючи по собі лише посмішку, перетворює його на фігуру таємничу і неоднозначну. Цей образ нагадує фольклорний мотив трикстера, невловимої фігури, що зустрічається в історіях по всьому світу, як-от Койот у казках індіанців Америки чи Локі у скандинавській міфології. Чеширський кіт, однак, не обманує заради особистої вигоди; він втілює безглузду логіку Країни Чудес, спрямовуючи Алісу шляхами, які водночас і допомагають, і збивають з пантелику. У візуальних адаптаціях цей мотив зберігається завдяки ефірній якості Кота, який часто ілюструється з ефектом примарності або згасання, щоб передати його невловиму природу [8, с. 43].

Божевільний Капелюшник і Березневий Заєць - інші приклади, коли Керролл адаптує фольклорні образи, зберігаючи їхні абсурдні та гумористичні якості. Традиційно заєць - це символ кмітливості та спритності, у фольклорі його часто зображують як трикстера або символ оновлення. Однак березневий заєць Керролла не лише ексцентричний, але й трохи несповна розуму, що відображає фольклор вікторіанської Англії про «божевільного березневого зайця», який асоціювався з нестабільною поведінкою під час сезону розмноження. У парі з Божевільним Капелюшником, ще одним безглуздим персонажем, Керролл

використовує ці дві фігури для створення абсурдистського «чаювання», яке висміює соціальні умовності та логіку. Сцена чаювання стає картиною абсурду, де персонажі беруть участь у безглузких ритуалах, що відображають грайливий поворот традиційних фольклорних зустрічей. Адаптації цієї сцени часто зосереджуються на хаотичних і сюрреалістичних аспектах, з яскравими ілюстраціями або перебільшеними виставами, щоб підкреслити божевілля сцени, підкреслюючи пародію Керролла на соціальний етикет [8, с. 46].

Керролл також використовує символічні образи, що відсилають до вічних тем пізнання та допитливості, які часто досліджуються у фольклорі. Гусінь, що сидить на грибі і курить кальян, - загадкова фігура, яка уособлює інтроспекцію та саморефлексію. Його неоднозначне запитання до Аліси: «Хто ти?» - кидає виклик її сприйняттю ідентичності, що є поширеною темою в народних казках, де персонажі проходять випробування самопізнанням. Гриб Гусениця, який дозволяє Алісі контролювати свій розмір, додає шар символічного значення, оскільки гриби часто асоціюються з перетворенням, містикою та прихованими знаннями в різних народних традиціях. Цей мотив зберігається в екранізаціях, підкреслюючи спокійну, потойбічну поведінку Гусениці та його оточення - туманне, містичне середовище, яке передбачає мудрість, загартовану невідомістю. Через цього персонажа Керролл звертається до фольклорного захоплення персонажами, які направляють або випробовують героя, хоча тут настанови є загадковими, залишаючи Алісу (і читача) з більшою кількістю запитань, ніж відповідей [8, с. 47].

Нарешті, Керролл адаптує образ саду - мотив, присутній у багатьох культурних міфологіях і народних казках як символ раю, невинності або надприродного. Прагнення Аліси потрапити до прекрасного саду, який вона бачить крізь маленькі двері, нагадує мотив забороненого або далекого раю, місця краси і таємниці, яке знаходиться поза межами досяжності. Сад у «Країні чудес» є одночасно ідеалізованим місцем призначення і недосяжною метою, паралельно з «іншими світами» фольклору, де сади або зачаровані ліси часто слугують сферою відкриттів і перетворень. В екранізаціях цей мотив зазвичай

підкреслюється пишними, казковими візуальними образами, що передають привабливість і сюрреалістичну красу саду Країни чудес, підкреслюючи вічне почуття туги Аліси. Таким чином, Керролл зберігає символічну силу саду як простору бажань та уяви, що втілює недосяжне і таємниче [8, с. 49].

«Пригоди Аліси в країні чудес» Льюїса Керролла є яскравим прикладом того, як традиційні фольклорні мотиви можуть бути творчо адаптовані та трансформовані, породжуючи унікальних фантастичних персонажів, чії образи резонують у різних культурах та інтерпретаціях. Переосмислення Керроллом поширених фольклорних елементів, таких як перевтілення, загадки та зачаровані простори, наповнює його казку смисловими шарами, що виходять за межі простої фантазії, перетворюючи її на твір, багатий на алегорії, сатиру та філософські роздуми [8, с. 52].

Одним із ключових фольклорних мотивів, який адаптує Керролл, є перевтілення, що повсюдно зустрічається в народних оповіданнях і казках, де воно часто слугує моральним уроком або випробуванням характеру. Однак у «Пригодах Аліси в Країні чудес» Керролл представляє перетворення, які є частими і довільними, відбуваються без пояснень і моральних наслідків. Сама Аліса зазнає неодноразових фізичних перетворень, то збільшуючись, то зменшуючись, коли мандрує Країною Чудес, - це фольклорний мотив, який радше відображає її внутрішнє емоційне сум'яття, аніж визначений моральний шлях. Ці безперервні коливання, без чіткої мети чи розв'язки, є паралеллю до непередбачуваного та примхливого світу, в якому вона опинилася. У такий спосіб Керролл одночасно приймає і підриває мотив зміни форми, використовуючи його як метафору невизначеності дитинства та плинної природи ідентичності [8, с. 52].

Використання Керроллом загадок і безглузких діалогів походить від фольклорного мотиву загадування загадок, де таємничі постаті кидають виклик героям запитаннями, часто як перевірку дотепності чи мудрості. У традиційному фольклорі загадки часто ставлять міфічні істоти або мудрі істоти, такі як загадка Сфінкса в грецькій міфології або загадки тролів у скандинавському фольклорі, і

мають на меті спровокувати роздуми та виявити інтелект героя. Однак герої Керролла ставлять загадки, які не піддаються логіці і не мають конкретних відповідей, як, наприклад, сумнозвісне запитання Божевільного Капелюшника: «Чому ворон схожий на письмовий стіл?». Ця загадка пародіює фольклорний мотив, позбавляючи його сенсу, відображаючи абсурдну логіку Країни Чудес. Загадка без відповіді залишає і Алісу, і читача в стані інтелектуального підвішеного стану, символізуючи межі людського розуміння в ірраціональному світі. При адаптації цієї сцени перекладачі та режисери часто підкреслюють сюрреалістичний гумор загадки, залишаючи її нерозгаданою, щоб зберегти сатиру Керролла на звичайну логіку [8, с. 55].

Образ Червоної Королеви є ще однією значною адаптацією фольклорних мотивів, зокрема, архетипу тиранічного правителя. Червова Королева втілює мотив свавільного та жорстокого монарха, фігуру, що зустрічається в багатьох народних казках, який застосовує суворі покарання за незначні проступки. Однак королева Керролла перебільшена до абсурду, віддаючи безглузді накази на кшталт «Відрубати їм голови!» з нерозважливою безтурботністю, що підкреслює свавільний характер її влади. На відміну від традиційних фольклорних тиранів, які часто є імпозантними і страшними, Королева Червоних - це, зрештою, карикатура, влада якої підринається її ірраціональністю і відсутністю суті. У візуальних адаптаціях образ королеви часто перебільшений, з перебільшеними виразами обличчя та жестами, які передають її абсурдність, що гарантує, що її персонаж сприймається скоріше як комічно тиранічний, аніж справді загрозливий. Це зображення критикує авторитаризм, використовуючи перебільшену жорстокість королеви для висміювання реальних авторитетів і абсурдності безконтрольної влади [8, с. 57].

Мотиви сновидінь і зачарованих просторів у «Пригодах Аліси в країні чудес» запозичені з народних казок, які переносять персонажів до чарівних світів або альтернативних реальностей, таких як казкова країна «Сну літньої ночі» або потойбічна подорож у «Ріпі Ван Вінклі». Країна чудес Керролла - це не просто зачароване місце; це хаотичний, непідвладний логіці світ, який постійно

змінюється, кидаючи виклик сприйняттю реальності Аліси та читача. Мотив сну має тут вирішальне значення, адже Країна чудес діє за логікою сновидінь, де події, персонажі та правила природного світу непередбачувані та не пов'язані між собою.

Ця сюрреалістична атмосфера передає суть фольклорних подорожей до зачарованих світів, водночас підводячи до думки, що Країна Чудес - це не сфера моралі, як це часто буває у традиційних казкових світах, а радше інтроспективний простір, де можна поставити під сумнів саму дійсність. Екранізації часто зображують Країну Чудес як яскраво сюрреалістичну, з абстрактними або мінливими пейзажами, що віддзеркалюють дезорієнтуючий досвід сну, захоплюючи мотив потойбічної подорожі, водночас підкреслюючи психологічну глибину оповіді Керролла [8, с. 59].

Задзеркалля також збагачує світ Керролла мотивом шахів, який поєднується з архетипічною подорожжю. У цій книзі Аліса — дівчинка семи з половиною років, яка, сміливіша й цікавіша, ніж у першій частині, зустрічається з дивовижними шаховими персонажами. Її запрошує на «дошку» Чорна Королева, котра пояснює, що в Задзеркаллі йде шахова партія, і пропонує Алісі стати білим пішаком, а також долучитися до гри. Чорний Король, який майже постійно спить, створює елемент нереальності, адже Круть і Верть вважають, що весь світ сниться саме йому, а тому може зникнути, як тільки він прокинеться. Цей мотив підсилює ідею Країни Чудес як нестабільного, мінливого простору, де межі між реальністю та вигадкою розмиті [8, с. 61].

Серед інших образів Чорного і Білого Королів, Біла Королева є фігурою, яка пам'ятає майбутнє і діє в незвичній логіці, згідно з якою причинно-наслідкові зв'язки переплутані, а події її життя мають витoki в майбутньому. Її образ, як і образи Вівці, Білого Лицаря та Однорога, що ведуть протиборство за корону Білого Короля, демонструє поєднання абсурду й традиційного фольклорного символізму. Ці символічні образи підкреслюють позачасовість подорожі Аліси та її втягування у світ нелогічного й зачарованого, що змушує читача ставити під сумнів звичну дійсність [8, с. 63].

Білий Кролик, як провідник і символ, походить від фольклорних мотивів провідника-трикстера або тварини-духа, фігур, які ведуть героїв до невідомих територій, іноді даруючи мудрість, а іноді приносячи хаос. Проте Білий Кролик Керролла - це унікальна інтерпретація цього мотиву, адже він є водночас і фігурою цікавості, і персонажем, яким рухає тривога, що постійно боїться запізнитися. Його дії приводять Алісу до Країни Чудес, знаменуючи початок її пригод, проте йому бракує типової мудрості чи навмисності провідника. Натомість нервовий характер і поспішна поведінка Білого Кролика відображають тривогу і невпевненість, які часто супроводжують дослідження і самопізнання. Його образ, який часто зображується з кишеньковим годинником і в офіційному вбранні, підсилює його роль як перевернутого гіда, який веде Алісу, але також уособлює довільний тиск часу і соціальних очікувань [8, с. 64].

Отже, «Пригоди Аліси в Країні чудес» Льюїса Керролла не лише включає, але й переосмислює та адаптує класичні фольклорні мотиви, поєднуючи традиційні елементи з абсурдом і сатирою. Через таких персонажів, як Білий Кролик, Червова Дама та Чеширський Кіт, Керролл перетворює знайомі архетипи на образи, що кидають виклик читацьким уявленням про логіку, ідентичність та авторитети. Використання таких мотивів, як перетворення, антропоморфізм, зачаровані простори та традиції усного оповідання, свідчить про глибокий зв'язок із фольклором, а його нешанобливий і сюрреалістичний підхід гарантує, що ці мотиви сприяють створенню складного наративу, в якому співіснують гумор і філософські пошуки. Казкові персонажі та місця Керролла зберігають свою виразність у всіх екранізаціях, запрошуючи читачів і глядачів досліджувати Країну Чудес як фантастичне царство і простір самоаналізу, що робить його твір неминущим шедевром фантастичної літератури.

3.4. Методика застосування перекладених текстів казок Льюїса Керролла у педагогічній практиці

Казка Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» є частиною навчальної програми з зарубіжної літератури для 5 класу в рамках Нової української школи (НУШ). Програма передбачає вивчення двох-трьох розділів за вибором учителя, з акцентом на такі теми, як особливості художньої мови, утілення ідеї вільного мислення, творчого ставлення до життя, а також аналіз персонажів і визначення основних проблем, порушених у тексті. Під час педагогічної практики у 5-Б класі школи №12 міста Києв ми використовували адаптовані перекладені уривки казки Льюїса Керролла, щоб розвивати в учнів навички аналізу тексту, критичного мислення та творчого підходу до навчання.

Методика роботи з перекладеними текстами казок Льюїса Керролла у педагогічній практиці передбачала такі основні етапи:

1. Підготовка до уроку:
 - Вибір ключових уривків із казки, що містять мовну гру, каламбури, стилістичні прийоми та яскраві образи.
 - Розробка завдань для аналізу перекладу, зокрема порівняння оригінального тексту й українських перекладів, а також виявлення стилістичних змін та особливостей мовної адаптації.
 - Підготовка ілюстративного матеріалу для візуалізації персонажів та сцен.
2. Проведення уроку:
 - Мотиваційний етап: обговорення очікувань учнів від твору, демонстрація ілюстрацій, аналіз загальної атмосфери Країни Чудес.
 - Аналітичний етап: читання вибраних уривків із казки, аналіз мовної гри, звукової гармонії, стилістичних прийомів, а також оцінка точності передачі цих елементів у перекладах.
 - Інтерактивний етап: виконання творчих завдань:
 - створення власних адаптацій перекладених уривків із збереженням стилістики;
 - креативне переосмислення сцен або реплік персонажів;

- розігрування ключових епізодів із казки для кращого розуміння стилю та особливостей тексту.

3. Рефлексія:

- Обговорення ролі перекладу в сприйнятті казки українськими читачами.

- Аналіз труднощів адаптації гумору, каламбурів та інших мовних елементів.

- Узагальнення висновків щодо значення перекладу для збереження стилю, атмосфери та смислового багатства тексту.

Ця методика дозволила учням глибше зрозуміти стилістичні особливості англomовних казок, складність їхнього перекладу та творчий потенціал адаптації текстів іншою мовою.

Перед підготовкою уроків, що базуються на казці Льюїса Керролла «*Аліса в Країні чудес*», було проведено детальний аналіз адаптованих українських перекладів тексту. Основна увага зосереджувалася на пошуку перекладів, які зберігають унікальну мовну гру, гумор та абсурдистський стиль Керролла. Особливий акцент зроблено на ключових фрагментах тексту, які найбільш яскраво відображають ці стилістичні особливості. Для уроків були відібрані такі епізоди, як діалоги Аліси з Чеширським котом, розмови з Божевільним Капелюшником і Березневим Зайцем під час чаювання, а також сцена з грибом, де Аліса спілкується з Гусінню. Ці фрагменти дозволяють не лише поглиблено аналізувати текст, а й залучати учнів до активної участі в обговореннях.

Для інтеграції казки в навчальний процес було створено методичні матеріали, які включали декілька типів завдань. По-перше, підготовлено літературні картки з уривками тексту та завданнями на їхній основі. Ці завдання спрямовані на аналіз мови, стилю та ідейної складової казки. Учні мали порівнювати, як в оригіналі та перекладі відтворено каламбури або мовні ігри, що використовуються у тексті. По-друге, були розроблені ілюстративні матеріали, зокрема зображення ключових персонажів і сцен. Ці матеріали використовувалися як наочні засоби для залучення учнів до розмови про

характери та поведінку персонажів, а також для стимулювання уяви. По-третє, значну увагу приділено інтерактивним вправам, які сприяли активному залученню учнів. Серед таких вправ були ігри «Збери фразу», де учні склали речення з частин, базуючись на тексті казки, та «Продовж речення», у якому вони мали придумувати власні продовження реплік персонажів або вигадані діалоги між ними.

Для організації занять було обрано підхід, який передбачав не лише текстове вивчення матеріалу, а й його творче осмислення. Така підготовка дозволила створити атмосферу занурення у світ Країни чудес і забезпечила багаторівневу взаємодію учнів із текстом. Вибрані матеріали та завдання сприяли розвитку читацької активності, а також дозволили учням краще зрозуміти специфіку художнього стилю Льюїса Керролла.

Уроки, присвячені вивченню казки Льюїса Керролла «*Аліса в Країні чудес*», були побудовані за структурованим підходом, який охоплював кілька ключових етапів: мотиваційний, аналітичний, інтерактивний та рефлексійний. Така послідовність дозволила не лише зацікавити учнів, але й забезпечити їхнє глибоке занурення у текст, розвиток критичного мислення та творчих здібностей.

На початку уроку проводився мотиваційний блок, який мав на меті викликати зацікавленість і створити атмосферу Країни Чудес. Для цього використовувалися ілюстрації до казки, які показували ключових персонажів і сцени, таких як Чеширський кіт, Білий Кролик, Червова Королева та сцена з чаюванням Божевільного Капелюшника. Учнім пропонувалося висловити свої припущення про характери героїв, їхні вчинки та значення цих персонажів для сюжету. Наприклад, розглядаючи Чеширського кота, учні обговорювали його загадковість і роль у світі Країни Чудес, зокрема, чи можна вважати його другом Аліси. Такі дискусії сприяли формуванню попереднього розуміння і настрою для подальшого аналізу тексту. Цей етап також допомагав створити емоційний зв'язок між учнями і матеріалом, заохочуючи їх до активної участі.

Аналітичний блок включав детальний розгляд уривків тексту казки. Учні читали адаптовані уривки українською мовою, зосереджуючи увагу на ключових діалогах і сценах, які розкривають центральні теми твору. У діалозі Аліси з Гусінню школярі аналізували питання: «Хто ти?» і його глибокий зв'язок із темою ідентичності. Учні висловлювали свої припущення, як це питання впливає на Алісу та її поведінку, і ділилися власними думками про те, що значить «знати, ким ти є». Аналіз тексту також супроводжувався завданнями на розуміння мовної гри. Так, в епізоді з Черепахою обговорювалося, як у перекладі зберігається каламбур, пов'язаний із терміном «lesson» («урок» і «зменшення»). Ці завдання сприяли розвитку уважності до деталей тексту, формували вміння аналізувати мовні і стилістичні особливості літератури.

Особливо продуктивним і захопливим для учнів був інтерактивний блок, де використовувалися ігрові методи для глибшого осмислення тексту. Наприклад, під час гри «Переклади і зрозумій» учні працювали з уривками тексту, аналізуючи, як переклад передає абсурдистський гумор Керролла. Вони розглядали, як гра слів у таких фразах, як «lesson» і «lessen», відтворена українською мовою, та обговорювали можливі варіанти перекладу, які зберігають гумористичний ефект. Інша справа, «Суд Червоної Королеви», передбачала розігрування ролей героїв із відповідної сцени. Учні зображали персонажів, намагаючись передати абсурдистську атмосферу суду, де будь-яке логічне обґрунтування відсутнє, а рішення приймаються імпульсивно. Це завдання не лише сприяло кращому розумінню тексту, але й дозволяло школярам проявити свою творчість і співпрацю в групі.

На завершення уроку проводився рефлексійний блок, у якому учні висловлювали свої враження від казки, обговорювали її особливості та значення. Особлива увага приділялася таким питанням, як «Чому казка здається дивною?» і «Як персонажі казки можуть бути схожими на людей із реального життя?». Учні відзначали, що багато героїв, попри їхню абсурдність, мають якості, які можна побачити в людях: наприклад, Білий Кролик символізує постійну поспішність, а

Червова Королева – безпідставну авторитарність. Рефлексія допомагала учням підсумувати свої знання та побачити зв'язок між текстом і реальністю.

Така структура уроку забезпечила багаторівневу роботу з текстом, від зацікавлення і аналізу до інтерактивної творчості та осмислення прочитаного. Учні не лише поглибили свої знання з літератури, але й отримали можливість розвинути критичне мислення, мовні навички та уяву, що робить вивчення казки Льюїса Керролла у рамках педагогічної практики захопливим і пізнавальним процесом.

Особлива увага під час роботи з казкою Льюїса Керролла *«Аліса в Країні чудес»* була приділена креативним завданням, які дозволили учням не лише заглибитися у світ твору, але й відчутти складнощі перекладу та його вплив на сприйняття тексту. Ці завдання були спрямовані на розвиток творчої уяви, критичного мислення та вміння аналізувати, як мовні ігри та стилістичні особливості оригіналу передані в українських перекладах.

Одним із ключових завдань було створення власної казкової сцени за мотивами *«Аліси в Країні чудес»*, з обов'язковим використанням мовних ігор. Перед початком роботи учням запропонували порівняти кілька уривків із різних перекладів українською мовою. У сцені, де Черепаха пояснює свої «lessons», гра слів в оригіналі базується на схожості слів «lesson» (урок) і «lessen» (зменшуватися). У різних перекладах цей каламбур був інтерпретований як «урок – уроки» чи «зменшення уроків». Учні аналізували, як зміна перекладу впливає на гумористичний та смисловий ефект уривку, після чого створювали власні сцени, адаптуючи їх під схожі мовні ігри українською мовою. Цей процес дозволив не лише осмислити, як працює мова в оригіналі, а й оцінити роль перекладача у передачі настрою та стилю Керролла.

Ще одне завдання передбачало створення ілюстрації до улюбленого персонажа з казки разом із письмовим поясненням, чому цей герой запам'ятався найбільше. Під час виконання цього завдання учні також працювали з текстами перекладів, аналізуючи, як перекладені репліки персонажів впливають на їхній характер. Вигук Білого Кролика «Oh dear! Oh dear! I shall be too late!» в одному з

перекладів адаптований як «Ой, лишенько! Я запізнююсь!», що передає почуття тривоги, але змінює тон на більш наближений до української культури. Учні визначали, як перекладацькі рішення формують образ персонажа, і малювали Білого Кролика з акцентом на його поведінкових особливостях, що передані текстом. Аналізуючи вплив перекладу на сприйняття образу, учні отримували змогу побачити, як мовні нюанси змінюють емоційний контекст.

Щоб розвинути вміння аналізувати мову, учням пропонували вправу, в якій вони порівнювали переклади сцен, де використовуються ритмічні конструкції та гра звуків. У фразі «Do cats eat bats? Do bats eat cats?» переклад передбачає складність збереження ритму та звукової схожості, що створює гумористичний ефект в оригіналі. Різні переклади пропонували варіанти на зразок «Чи їдять коти кажанів? Чи кажани їдять котів?», що частково втрачало звукову гру, але зберігало ритм. Після аналізу учні створювали власні ритмічні уривки, використовуючи схожі мовні ігри, та пояснювали, як вибір слів впливає на гумор і стиль.

Учням пропонували рефлексійні завдання, в яких вони висловлювали думки про те, як переклад вплинув на їхнє сприйняття казки. Наприклад, вони аналізували, як в епізоді з пляшкою «Drink me» імперативний тон перекладу «Випий мене» змінює емоційний контекст, порівняно з оригіналом. У дискусіях учні обговорювали, чи вдалося перекладачеві зберегти ігровий характер взаємодії Аліси з об'єктами, і як ці зміни впливають на загальну атмосферу казки.

Креативні завдання, пов'язані з аналізом перекладу, дозволили учням краще зрозуміти літературний стиль Льюїса Керролла, усвідомити складність роботи перекладача та оцінити, як мовні рішення впливають на сприйняття тексту. Учні не лише виявили свої творчі здібності, але й отримали цінний досвід критичного аналізу, який допомагає глибше зануритися у художній текст.

Використання казки Льюїса Керролла «*Аліса в Країні чудес*» під час педагогічної практики дозволило зосередитися на важливих аспектах письмового перекладу англomовних казок. Особливу увагу було приділено складнощам передачі мовної гри, стилістичних прийомів і культурних реалій, які

є невід’ємними елементами текстів Керролла. Його твори, відомі багаточисельністю та абсурдистським гумором, ставлять перед перекладачем завдання зберегти не лише зміст, але й стиль оригіналу, адаптувавши його для сприйняття українським читачем. Ця тема стала центральною у проведених уроках.

Учні працювали над аналізом перекладених текстів, що дало змогу краще зрозуміти, як мовна гра та каламбури змінюються у процесі адаптації. Розглядалося, як письмовий переклад вимагає не лише знань мови, але й творчого підходу, щоб зберегти гумор, ритм і стилістику оригіналу. Особливий акцент робився на передачі ритму, звукової гармонії та інтонації, які є важливими складовими багатьох сцен казки. Учні також аналізували, як переклад впливає на сприйняття образності персонажів, їхніх реплік і характерів.

Одним із важливих аспектів було дослідження адаптації тексту для збереження його емоційної та культурної цінності. Це стосувалося як мовних, так і стилістичних рішень перекладача, які формують враження читача. Учні вивчали, як адаптація змінює тон і атмосферу тексту, зокрема в діалогах, що передають індивідуальність персонажів, або в описах магичних об’єктів, які створюють особливу казкову реальність. Така робота допомогла учням усвідомити, що письмовий переклад — це не просто передача слів, а переосмислення тексту в контексті іншої культури та мови.

Підсумки цієї роботи показали, що акцент на особливостях письмового перекладу сприяє поглибленню розуміння учнями художньої літератури, зокрема її гумору, іронії та багатозначності. Завдяки завданням, які передбачали аналіз і створення власних варіантів перекладу, учні розвивали мовленнєві компетенції, критичне мислення та креативність. Інтерактивні завдання заохочували школярів до активної участі, розвивали їхню уяву і допомагали зрозуміти, як переклад впливає на сприйняття тексту.

Використання казки Льюїса Керролла під час педагогічної практики не лише забезпечило інтерактивний підхід до вивчення літератури, але й дозволило учням зрозуміти важливість письмового перекладу для збереження художньої

цінності оригіналу. Робота з текстами казки стала потужним інструментом для формування розуміння літературного мистецтва перекладу та його ролі у передачі культурного та емоційного багатства англомовних казок.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження перекладу англomовних казок українською мовою було виявлено низку важливих лінгвістичних та культурних аспектів, які визначають успішність адаптації цих творів для української аудиторії. Казка, як жанр, характеризується специфічними особливостями, серед яких використання фантастичних елементів, архетипних персонажів, моральних настанов та простої мови. Ці особливості формують унікальний наративний стиль, який потребує ретельного підходу при перекладі.

Проведений аналіз показав, що історичний розвиток англomовної казки вплинув на формування сучасних літературних тенденцій та жанрових особливостей. Від середньовічних усних традицій до сучасних літературних творів казка еволюціонувала, адаптуючись до культурних, соціальних та літературних змін. Це підкреслює важливість розуміння історичного контексту при перекладі, щоб зберегти автентичність та дух оригіналу.

Лінгвістичні особливості англomовних казок, зокрема синтаксичні та граматичні структури, потребують особливої уваги при перекладі. Простота речень, використання повторів, паралелізму та архаїчної лексики створюють специфічний ритм та стиль, який необхідно зберегти в перекладі. Це дозволяє передати атмосферу та тональність оригінального твору, забезпечуючи подібний читацький досвід для української аудиторії.

Переклад образної системи казок є одним із найбільших викликів, оскільки метафори, порівняння та символіка часто глибоко вкорінені в культурному контексті мови оригіналу. Перекладач повинен не лише знайти відповідні мовні еквіваленти, але й врахувати культурні конотації, щоб зберегти емоційний та образний вплив на читача.

Лексичні труднощі перекладу пов'язані з передачею культурно специфічних термінів, ідіом та архаїзмів. Важливо знайти баланс між збереженням вірності оригіналу та адаптацією до культурних реалій цільової аудиторії. Це забезпечує зрозумілість та релевантність перекладу, зберігаючи при цьому унікальність та чарівність казки.

Практичний аналіз перекладу казок Льюїса Керролла, зокрема *Пригоди Аліси в Країні чудес*, продемонстрував складність передачі мовної гри, гумору та абсурду, які є характерними для його творів. Переклад таких елементів потребує творчого підходу та глибокого розуміння як мови оригіналу, так і мови перекладу. Адаптація фольклорних мотивів та збереження образності персонажів є ключовими для передачі задуму автора та забезпечення аналогічного впливу на читача.

Для нашої магістерської роботи ми обрали саме іноземні джерела, оскільки переклад англomовних казок потребує розуміння особливостей жанру, напрацьованих західними дослідниками, які формували цей підхід десятиліттями. Наприклад, Рут Боттіґаймер у своїй праці *Fairy Tales: A New History* (2009) описує казки як моральні наративи, що прищеплюють культурні цінності через уявні ситуації. Це підкреслює важливість морального повчання, яке є відмінною рисою казок на відміну від інших жанрів, таких як міфи або легенди. Джек Зайпс у *The Irresistible Fairy Tale: The Cultural and Social History of a Genre* (2012) аналізує адаптивність казок до змін у суспільстві, акцентуючи увагу на їхній трансформаційній природі, що дозволяє їм залишатися актуальними та впливовими. Також важливим є підхід Марини Ворнер у праці *Once Upon a Time: A Short History of Fairy Tale* (2014), яка розглядає символічну та архетипну природу казок як частини колективного культурного спадку. Вибір цих джерел обумовлений тим, що вони розкривають глобальний підхід до розуміння казки як жанру, що дозволяє нам краще осмислити як культурну, так і лінгвістичну специфіку англomовних казок, яку ми прагнемо зберегти в перекладі.

Подальше вивчення теми має значний науковий і практичний потенціал. Можливі напрями досліджень включають міжмовну адаптацію мовної гри, метафоричних і символічних образів, а також стилістичних особливостей казкового жанру. Це допоможе перекладачам глибше зрозуміти культурні й стилістичні нюанси англomовних казок, які можуть бути адаптовані до

українського контексту, а також розробити нові методи для збереження їхньої автентичності у перекладі.

Я, Бондарева Анна Вікторівна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Особливості письмового перекладу текстів англомовних казок» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувався(-лась) принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andersen, H.C. *The Little Mermaid and Other Fairy Tales*. New York: Dover Publications, 2009. pp. 12–49, 70–91.
2. Bassnett S. *Translation Studies / S. Bassnett*. – Лондон: Routledge, 2002. – 176 с.
3. Baum, L. *The Wonderful Wizard of Oz*. Chicago: George M. Hill Company, 1900. pp. 10–105.
4. Bettelheim B. *The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales / B. Bettelheim*. – Нью-Йорк: Vintage Books, 1976. – 328 с.
5. Bettelheim, B. *The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales*. New York: Vintage Books, 1976. pp. 3–78, 125–148.
6. Bottigheimer R. *Fairy Tales: A New History / R. Bottigheimer*. – Нью-Йорк: State University of New York Press, 2009. – 256 с.
7. Bottigheimer, R. *Fairy Tales: A New History*. Albany: SUNY Press, 2009. pp. 41–78.
8. Carroll, L. *Alice's Adventures in Wonderland*. London: Macmillan, 1865. pp. 1–124.
9. Carroll, L. *Through the Looking-Glass, and What Alice Found There*. London: Macmillan, 1871. pp. 1–136.
10. Clark, B. *Twists, Turns, and Tangled Tales: The Fairy Tale in World Literature*. New York: Peter Lang, 2007. pp. 21–64.
11. Darnton, R. *The Great Cat Massacre and Other Episodes in French Cultural History*. New York: Basic Books, 1984. pp. 12–48.
12. Eco U. *Experiences in Translation / U. Eco*. – Торонто: University of Toronto Press, 2001. – 144 с.
13. Frye, N. *The Secular Scripture: A Study of the Structure of Romance*. Cambridge: Harvard University Press, 1976. pp. 45–80.
14. Genette, G. *Narrative Discourse*. Ithaca: Cornell University Press, 1980. pp. 88–132.

15. Green, R. *The Greenwood Encyclopedia of Folktales and Fairy Tales*. Westport: Greenwood Press, 2008. pp. 58–104.
16. Grimm, J. & Grimm, W. *Grimm's Fairy Tales*. London: Wordsworth Editions, 2005. pp. 5–43, 88–123.
17. Hunt, P. *Criticism, Theory, and Children's Literature*. Oxford: Blackwell, 1991. pp. 47–89.
18. Jakobson R. *On Linguistic Aspects of Translation* / R. Jakobson. – Кембридж: Harvard University Press, 1959. – 109 с.
19. Johnstone, B. *Discourse Analysis*. Malden: Wiley-Blackwell, 2008. pp. 25–54.
20. Katan D. *Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators* / D. Katan. – Лондон: Routledge, 2004. – 384 с.
21. Lüthi M. *The European Folktale: Form and Nature* / M. Lüthi. – Індіанаполіс: Indiana University Press, 1986. – 192 с.
22. Lüthi, M. *The European Folktale: Form and Nature*. Bloomington: Indiana University Press, 1982. pp. 10–35.
23. Nida E. *The Theory and Practice of Translation* / E. Nida. – Лейден: Brill, 1969. – 228 с.
24. Nida E. *Towards a Science of Translating* / E. Nida. – Лейден: Brill, 1964. – 331 с.
25. Nikolajeva, M. *Children's Literature Comes of Age: Toward a New Aesthetic*. New York: Routledge, 1996. pp. 78–103.
26. Oittinen R. *Translating for Children* / R. Oittinen. – Нью-Йорк: Garland Publishing, 2000. – 246 с.
27. Opie, I., & Opie, P. *The Classic Fairy Tales*. Oxford: Oxford University Press, 1974. pp. 22–48, 90–116.
28. Opie, I., & Opie, P. *The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes*. Oxford: Oxford University Press, 1974. pp. 13–39, 82–97.
29. Propp, V. *Morphology of the Folktale*. Austin: University of Texas Press, 1968. 148 p.

30. Propp, V. *Morphology of the Folktale*. Austin: University of Texas Press, 1968. pp. 27–75.
31. Pullman, P. *Fairy Tales from the Brothers Grimm*. New York: Viking, 2012. pp. 6–45, 78–102.
32. Roberts, W. *The Story of Lewis Carroll*. London: Thomas Y. Crowell & Co., 1899. pp. 35–98.
33. Shavit Z. *Poetics of Children's Literature / Z. Shavit*. – Афіни: University of Georgia Press, 1986. – 198 с.
34. Spenser, E. *The Faerie Queene*. London: William Ponsonby, 1590. pp. 102–165.
35. Tatar, M. *The Annotated Alice*. New York: W. W. Norton & Company, 2000. pp. 31–89, 101–144.
36. Thompson, S. *The Folktale*. Berkeley: University of California Press, 1977. pp. 98–132.
37. Tolkien J.R.R. *On Fairy Stories / J.R.R. Tolkien*. – Лондон: HarperCollins, 2008. – 150 с.
38. Tolkien, J.R.R. *The Hobbit*. London: George Allen & Unwin, 1937. pp. 1–154.
39. Tymoczko, M. *Translation in a Postcolonial Context*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2007. pp. 78–112.
40. Warner M. *From the Beast to the Blonde: On Fairy Tales and Their Tellers / M. Warner*. – Лондон: Vintage, 1994. – 463 с.
41. Warner M. *Once Upon a Time: A Short History of Fairy Tale / M. Warner*. – Оксфорд: Oxford University Press, 2014. – 230 с.
42. Warner, M. *From the Beast to the Blonde: On Fairy Tales and Their Tellers*. London: Chatto & Windus, 1994. pp. 67–99, 133–160.
43. Warner, M. *Once Upon a Time: A Short History of Fairy Tale*. Oxford: Oxford University Press, 2014. pp. 12–57, 85–110.
44. Zipes J. *Fairy Tales and the Art of Subversion / J. Zipes*. – Лондон: Routledge, 2006. – 275 с.

45. Zipes J. *Happily Ever After: Fairy Tales, Children, and the Culture Industry* / J. Zipes. – Лондон: Routledge, 1997. – 240 с.
46. Zipes J. *The Irresistible Fairy Tale: The Cultural and Social History of a Genre* / J. Zipes. – Принстон: Princeton University Press, 2012. – 237 с.
47. Zipes, J. *Fairy Tale as Myth, Myth as Fairy Tale*. Lexington: University Press of Kentucky, 1994. pp. 33–62.
48. Zipes, J. *The Oxford Companion to Fairy Tales*. Oxford: Oxford University Press, 2000. pp. 23–58, 102–145.

SUMMARY

The master's thesis examines the challenges and techniques involved in translating English fairy tales into Ukrainian, with a specific focus on *Alice's Adventures in Wonderland* by Lewis Carroll. This work explores the linguistic, cultural, and stylistic elements that define the fairy tale genre and identifies the complexities of adapting such elements for a target audience while preserving the essence of the original text. The study provides a detailed analysis of translation strategies that ensure fidelity to the original while accommodating cultural and linguistic differences in the target language.

The central objective of the thesis is to analyze the stylistic and linguistic features of Carroll's work, which are inherently complex due to the author's inventive use of language, wordplay, and cultural references. These elements pose unique challenges for translators aiming to retain the charm, humor, and absurdity of the original text in Ukrainian. The research also aims to systematize translation techniques that can effectively convey the linguistic nuances, cultural humor, and narrative style characteristic of English fairy tales.

The thesis begins by establishing the theoretical framework of the study, which delves into the evolution of the fairy tale genre and its cultural significance. English fairy tales, as explored in the work, often include universal archetypes, moral lessons, and imaginative language that resonate with audiences of various ages. The study highlights how these aspects are deeply embedded in cultural contexts, making translation a delicate process of interpretation and adaptation.

The analysis identifies key features of English fairy tales that significantly influence the translation process. These include linguistic elements such as syntactic simplicity, repeated structures, archaic vocabulary, and rhythmic patterns. These stylistic markers create a sense of timelessness and universality in fairy tales but can be challenging to replicate in Ukrainian, where grammatical and lexical differences demand creative solutions.

The thesis also addresses cultural references in English fairy tales, such as idioms, symbols, and moral themes, which often require adaptation to maintain relevance and accessibility for Ukrainian readers. For instance, cultural icons like tea parties, as portrayed in Alice's Adventures in Wonderland, hold specific connotations in British culture. Translators must either localize these references or preserve their foreignness to balance the reader's understanding and authenticity of the text.

Special attention is given to Lewis Carroll's unique literary style, characterized by linguistic playfulness, nonsensical humor, and layered meanings. The thesis examines the translation of Carroll's wordplay, including puns, riddles, and poetic inversions. For example, phrases like «Curiouser and curiouser!» challenge grammatical norms while adding to the whimsical tone of the narrative. Translators must creatively adapt such expressions, as a literal translation might fail to capture their humorous and stylistic essence.

Additionally, the thesis explores Carroll's use of anthropomorphism and absurd scenarios, which contribute to the surreal nature of his stories. Translating these elements requires a balance between linguistic accuracy and cultural relatability. For instance, Carroll's anthropomorphic characters, such as the White Rabbit with his waistcoat and watch, must be adapted to preserve their charm while ensuring their coherence in the target culture.

The study employs a comparative methodology, analyzing various Ukrainian translations of *Alice's Adventures in Wonderland* by translators such as H. Bushyna, V. Kornienko, V. Pancenko, and O. Pylypenko. Through this analysis, the thesis identifies patterns and inconsistencies in how translators have approached Carroll's linguistic intricacies, highlighting effective strategies and potential pitfalls.

Results of the research reveal that successful translation of English fairy tales into Ukrainian relies heavily on a translator's ability to balance fidelity to the original text with creative adaptation. Techniques such as functional equivalence, cultural substitution, and lexical innovation are found to be particularly effective in maintaining the spirit of the original while making it accessible to Ukrainian readers. For instance, the use of rhythmic and rhyming patterns in Carroll's poetry requires innovative restructuring in Ukrainian to preserve its lyrical quality.

The thesis concludes by emphasizing the importance of understanding the cultural and linguistic interplay in translation. It suggests that translators of English fairy tales should not only focus on linguistic equivalence but also consider the emotional, imaginative, and moral impact of the stories on the target audience. Furthermore, the findings underscore the value of interdisciplinary approaches, incorporating insights from linguistics, cultural studies, and literary analysis to enhance translation practices.

The thesis also delves deeper into the interplay between cultural context and linguistic creativity in the translation of fairy tales, particularly in Carroll's *Alice's Adventures*

in Wonderland. One of the most intriguing challenges is the translation of Carroll's use of neologisms—entirely new words that often defy standard grammar and semantics. For example, words like “slithy” and “mimsy” in *Jabberwocky* carry specific emotional and phonetic qualities that evoke a sense of playfulness and absurdity. Translating these words requires not only linguistic expertise but also a deep understanding of the emotional resonance they evoke in English-speaking readers. Ukrainian translations often employ inventive linguistic analogs to replicate this effect, creating their own playful or surreal words, though the outcome depends on the translator's creativity and sensitivity to both languages.

Moreover, the thesis emphasizes the importance of maintaining the structural rhythm and poetic cadence of Carroll's verses. Poetry in fairy tales serves a dual function: it enriches the narrative with musicality while challenging the reader's imagination. Carroll's poems, such as «The Walrus and the Carpenter,» blend humor with philosophical undertones, creating a layered meaning that appeals to both children and adults. Translating these poetic passages involves more than just finding rhyming words—it demands a reimagining of the text that retains the humor, rhythm, and cultural significance. For instance, the choice of meter and rhyme scheme in Ukrainian translations can significantly alter the tone and impact of the poem.

Another fascinating aspect explored in the thesis is the treatment of idiomatic expressions and cultural references that are deeply rooted in Victorian England. Carroll's work is peppered with subtle allusions to British customs, societal norms, and historical figures, which are often incomprehensible to readers unfamiliar with the cultural context. For instance, the Mad Hatter's tea party satirizes Victorian etiquette and societal absurdities, making it both a humorous and critical commentary. Translators face the difficult decision of whether to localize these references to make them more relatable for Ukrainian readers or to preserve their original form, thus maintaining the authenticity of the source text. The thesis analyzes examples where cultural substitution—replacing British-specific symbols with Ukrainian cultural

equivalents—has succeeded or failed, providing a nuanced perspective on the effectiveness of this approach.

The thesis also pays particular attention to the narrative structure of *Alice's Adventures in Wonderland*, which is characterized by its episodic and nonlinear progression. Carroll's narrative defies conventional storytelling norms, creating a dreamlike, almost surreal quality. This narrative style can be challenging to translate, as it relies heavily on the whimsical and unpredictable interplay of language and imagination. Ukrainian translators must navigate this complexity while ensuring that the translated text retains its coherence and appeal for the target audience.

One of the most challenging elements in translating Carroll's work is his use of puns and double meanings, which are deeply embedded in the English language. For example, the wordplay in dialogues between Alice and other characters often relies on homophones, grammatical ambiguity, or cultural connotations that do not have direct equivalents in Ukrainian. The thesis examines how translators have approached these challenges, from literal translations that risk losing the humor to creative reinterpretations that capture the spirit of the original. Examples of successful and less effective translations are provided to illustrate the impact of different strategies.

Another critical aspect discussed is the representation of character voices and personalities in translation. Carroll's characters are richly developed through their distinct speech patterns, idiosyncrasies, and linguistic quirks. For instance, the Cheshire Cat's cryptic and philosophical tone, the Queen of Hearts' explosive temperament, and the White Rabbit's anxious demeanor are all conveyed through specific linguistic choices. Translating these voices requires a nuanced understanding of how tone, vocabulary, and syntax shape characterization. The thesis explores how Ukrainian translators have captured these unique voices, highlighting both the challenges and creative solutions involved in this process.

The study concludes by reflecting on the broader implications of translating English fairy tales into Ukrainian. It argues that translation is not merely a linguistic exercise but a cultural bridge that brings the richness of one literary tradition to another. The findings emphasize that successful translations require a delicate balance of fidelity and creativity, as well as an appreciation for the cultural and emotional nuances of both the source and target audiences. The thesis advocates for greater collaboration between linguists, literary scholars, and cultural experts to enhance the quality of translations and ensure that the magic of fairy tales is preserved for future generations of readers.

Ultimately, the thesis underscores the enduring relevance of fairy tales like Alice's Adventures in Wonderland as works of art that transcend linguistic and cultural boundaries. By analyzing the intricacies of translating such works, the study contributes to a deeper understanding of the art and science of translation, while also celebrating the transformative power of literature to inspire imagination and connect people across cultures.

The master's thesis presents a thorough and engaging exploration of the challenges and strategies involved in translating English fairy tales into Ukrainian, with a particular focus on Lewis Carroll's Alice's Adventures in Wonderland. This work highlights the complexities of Carroll's linguistic inventiveness, intricate wordplay, and culturally rich references that pose significant challenges for translators. By analyzing how humor, narrative style, and unique linguistic constructions can be adapted for Ukrainian readers without losing the essence of the original text, the study sheds light on the balance between linguistic precision and cultural adaptation.

The research does more than just theorize; it offers practical insights that are particularly valuable for educators and language professionals. Teachers of English as a Foreign Language (EFL) can use the findings to design creative classroom activities that encourage students to engage with texts through translation exercises, promoting a deeper understanding of language mechanics, cultural nuances, and stylistic diversity.

For instance, analyzing Carroll's use of puns or nonsensical poetry provides opportunities for students to explore how meaning can shift across languages and cultures. Such activities can improve not only linguistic competence but also critical thinking and creativity.

The thesis also emphasizes the pedagogical potential of fairy tales like Alice's Adventures in Wonderland as tools for comparative literature studies. By presenting examples of translated passages and discussing the translator's decision-making process, it equips educators with a framework to teach students about the challenges of cross-cultural communication and the role of context in shaping meaning. Furthermore, the study suggests how translation assignments can help students develop skills in adapting narratives for diverse audiences, making literature more accessible and relatable.

Ultimately, this research contributes to the field of translation studies while offering practical applications for teaching and fostering intercultural understanding. It underscores the importance of preserving the spirit of the original text while making it resonate with a new audience, enriching both literary appreciation and language education.

Keywords: translation, fairy tales, Lewis Carroll, cultural adaptation, linguistic challenges, stylistic analysis, humor, narrative style, pedagogy, teaching applications.